

יב (ד) מהיות משה. שאין יכולים לאכלו רש"י, וכ"כ הראשונים מאכילת השם. חמוס לשון מהיות
 משה אינו מיושב כ"כ. ונ"ל לדעתם לפרש וכלת מהיות ענין התועלת והנאה
 כמלת הוה, מה הוה לאדם (קהלת ז') דתרגומו מה הנאה אית לגזר. וכן והגדול דוצר הוה נפשו
 (מ"כ ז') פירשוהו ג"כ תועלת נפשו (עומ"ש מזה צ"פ עקב והיית מרס כמוהו), ותועלת השם
 והנאתו הוה כאן האכילה. וזוהי יתיישב ג"כ על לשון הנוקרא דרשחם (פסחים ל"י) מהיות משה
 המייהו משה, שאם אין לו מונח אחר עמו על פסחו ומעות שצידו חולין. כי יש לפרש מ"ס
 מהיות מ"ס הסבה, ופ"י מהיות משה מוסבת הנאה השם (דעם פ"אם לאומע לו געווינענדען
 פֿאַרטיילס וועגען), והמכוון צנוקרא לפי"י, אם אנשי הצית רולים לומעט ולמנחם אכילתם מן
 הפסח לצלי אכלו כלו לצדם, כדי להוליח להם תועלת והנאה אחרת מן השם, דהיינו לקחת מעות
 מאיש אחר להונות עוניהם צאכילת הפסח: במבטת נפשות. אין מוסבה לשון ספירה כ"א לשון
 ערך (א"ס פֿערהפֿלעטיקס), ר"ל שיעריך את השם לפי מספר האוכלים שצציתו וצית שכלו, שיהיה
 כמות הצער נערכה לכמות אכילת האוכלים שצצני הצתים, לפי מה שיכול כל אחד לאכול אם רצ
 אם מועט (רש"פ). צנוקסת נפשות, תלמד שאין הפסח נאכל אלא למוניו (פסחים ס"א) למוניו
 פירושו לאותן אנשים העומדים מוכן ומזומן ליקח חלק ממונו לאכילה (גענוססטטיילנעהמוער) כי
 צלשון מנוי ככללו גם הוראות, הזמנה חלק ואכילה, הזמנה כמו וימן ה' דג גדול. חלק כמו והיה
 לך למנה (תל"ה כ"ט כ"ו) תרגומו לחולק. ורוב לשון מנה על חלקי אכילה, כמו ולמנה יתן מנה
 אחת (ש"א א') וכדומה הרבה. וכן מוסבת ענינו חלק כמו ה' מנת חלקי וכוס (תהלים ע"ז) כו"ש
 הראש"ע. ויש זו גם לשון אכילה, כמו הכוס את החטה, אכסוהו שיערי (כתובות ע"ז) כלומר
 האכילוהו. וכן חכמו, תקמו לכס חלק זו (זאָללע חייך צעטייליגען). ואם נפרשהו לשון מספר וחצוון
 (אנלחהל) לא ידעתי לכיון זו היעצ את הנכלל צענין מנויים דפסח: (ו) לבם למשמרת. לשון נקור,

שטעוון

שטען זקור ממוס ד' ימים קודם שמיטה (רש"י מוכילתא ופסחים ל"ו) ואין משמרת כאן כשמירת הפקדון שלא יאזד ויגנוז שלא יצרכ וכוונה (פערוואסרוג) אזל היא שמירת ההשגמה שלא יקולקל הדבר (צעאזאכטונג) כמו שמור נפשך מאד, איש מדעו השמרו, שמירת האזן. וכן כאן שמירת ההשגמה על הכסף והצנטה צו עם המפוס והצדיקה שלא ינאל צו אחר ממונין הממשים החזיקים והפוסלים אחוה לקרנן. ודע דאיתא במכילתא והיה לכם למשמרת להוליא פסח דורות שפסח מולרים ומקמו מנעשור ופסח דורות ומקמו כל שבעה. וכוה הלשון אמרו למעלה על צעשור למדע הזה להוליא פס"ד, שפסח מולרים ומקמו מנעשור ופס"ד ומקמו כל זמן. ומשטות דצריהס יראה דמועט פסח דורות ומחתי, מנעשור למדע הזה מונעטין פס"ד שא"ל ומקמו מנעשור, ומן והיה לכם למשמרת מונעטין פס"ד שאין לריכין צו זקור ד' ימים, דהא עיקר קרא דוהיה לכם למשמרת הוא להורות דבעי זקור ד' ימים, א"כ מיעוטא דלכם מונעט פס"ד ומקור, דהא ינני קרא משחתי, ואף ללשון המכילתא כאן על לכם למשמרת הוא צעלמו הלשון שאמרה על צעשור למדע, ונ"מ חתי קראי למד ילפותא לא אחו, ועיב לשון ומקמו כאן הוא על הזקור, כי עיקר טעם ומקמו מנעשור הוא כדי שיהיה לו ד' ימים לזקרו ממונין, וכן לשון רש"י (מנחות מ"ט צ' ד"ה שמיטה) פסח ומקור ד' ימים דמקמו מנעשור ושמיטתו צ"ד, וכן לשון הרמב"ם (צט"ו למשנה דערכין פ"ב) לריך שיהיה מוכן קודם שמיטתו ד' ימים ולמדנו זה מנפסח מולרים שהיתה משיכתו מנעשור ושמיטתו צ"ד. הנה הוליא זקור המונין ומקמו צעשור, כי זה הוא ההתחלה אל השמיטה והזקור המתמשך ד' ימים. ולפי"ז גם מואמר ר' מתי' צ"ח שאמר במכילתא חקרא דילן והיה לכם למשמרת, מפני מה הקדים לקימתו של פסח לשמיטתו ד' ימים וכו' שאין נוטלין שכר אלא ע"י מעשה (ערש"י כאן) הוא נתינת טעם למה שהלריכו ומקמו מנעשור כדי לזקרו ד' ימים, לפי שהיו ערום וערי' מנולות ליה עליהס עסק הלקיטה והזקור ויהיה להם צוה זכות להגאל. הנה לפי המבואר צוה צוונות המכילתא, אין פסח דורות לריך לא ומקמו מנעשור ולא זקור ד' ימים. וחוה לדעתו טעם הרמב"ם שהשמיט צמזורו דין זקור צפסח. הן אמת דלפרש"י ותוס' (פסחים ל"ו) פסח דורות לריך זקור, ומדחתי צפסח וגו' שכל פסחי דורות הוקשו לפ"מ להלריכס זקור. אונס מדחשמיט הרמב"ם דין זקור צפסח, כ"ל לפסח סוגי' התלמוד צדק הנפסיס לדעתו ולדברי המכילתא, חוה, תחלה אמרי', מנעשור למדע הזה ויקמו זה ומקמו מנעשור ואין פס"ד ומקמו מנעשור, כלומר שאין פס"ד לריך ומקמו מנעשור כדי להיות לו ד' ימים לזיקור (כי ומקמו צעשור מונעט"י גם הזקור, כלשון רש"י והרמב"ם הג"ל) וכיון שלפס"ד א"ל לזקור גם הלקיטה מנעשור א"ל. ומקשי' אלא מעמה והיה לכם למשמרת וגו' למדע הזה ה"נ זה טעון זקור ד' ימים ואין אחר טעון זקור, כלומר אחרי דאמרי' דולת הזה שבעשור מונעט פס"ד מלקיטה ומקור, א"כ ע"כ גם הזה דלמשמרת אחי למועוטי דבר, ונהי שאין למעט ממונו דבר לפס"ד דכבר נתמעט מהזה דבעשור, ע"כ אחי למעט ענין הזקור זקרבן אחר, להורות דדוקא צפסח מולרים לריך זקור ולא צשום קרבן דעלמא, א"כ אמאי אמרי' דתמיד לריך זקור ד' ימים. ומשני שאני התם דחתי השמרו, וגלי לן קרא שאין למעט מהזה דלמשמרת. וקומקשי תלמודא, ופסח דורות מני הכתיב וצדקת וגו', כלומר מדחזיקן אע"ג דגלי לן קרא שיהו פסחי דורות כפסחי מולרים, מ"מ מונעטי' לי מיימורא דהזה שבעשור שא"ל לקיטה וזקור, א"כ גם תמיד אף דחתיב צ"י תשמרו מ"מ כינא כיון דהזה דלמשמרת מיוחד וע"כ למעוטי אחי מונעטין תמיד ומקור. ומשני אלא הוא הזה למעוטי פסח שני דכוותי, כלומר אין הזה דלמשמרת מונעט תמיד שהוא דבר שאינו מונעטין פסח, אזל אחי למעוטי פסח שני, והך פסח שני דקאמר הכא אינו הנעשה לטומאים צ"ד אייר, דלזה א"ל קרא למעוטי, כי אם פסח ראשון א"ל זקור כש"כ פסח שני, אזל פסח שני דקאמר הכא הוא פסח השני לפסח מולרים, פסח הנעשה צמדבר, שעליו אחי' (פ' בהעלותך ויעשו צני' את הפסח צמועודו, וכיון דפסח זה השני הנעשה צמדבר יולאי מולרים היו עושים. אחוה). הם שבעו פסח ראשון צמועודו, והיינו יכולים לומר נהי דפסח דורות אין לריך זקור, מ"מ פסח זה השני צמדבר לריך זקור, דוהיה לכם למשמרת לכם ליולאי מולרים נאמר, והם מחוייבים בכל הדברים, שאין זה פסח דורות, ונחייביניהו לזקור צפסח שהם צעלמו יעשוהו צמדבר, ע"ז צא המיעוט דהזה דלמשמרת, להורות דלמשמרת הזקור א"ל כ"א לפסח הנעשה צמועודו, אזל לפסח השני צמדבר, אף שהם יולאי מולרים, מ"מ א"ל זקור. וקרבן צעיי' שהרמב"ם בלל זה בלשונו הטיור, שכתב (סוף ה' ק"פ) כלל זה שנאמר צמועודו שילקח הפסח מנעשור וגו' אין אחוה הדברים נהוגות לדורות ולא נעשו אלא צפסח מולרים צלבר. אחר שאמר תחלה שאינם נהוגות לדורות, מה צא להוסיף ולא נעשו אלא צפ"מ צלבר, אזל צא להורות על הפסח השני צמדבר שאין זה פסח דורות אף דיולאי מולרים עשוהו מ"מ אין אחוה הדברים נהוגות צהס לפי שאינו צארץ מולרים (וכאיתי להרב צמועודו המעשה שפירש ג"כ סוגי' דפסחים לפ"ד הרמב"ם צדק נטה מרש"י ותוס')

וחוס', ופירש פסח שני הוא פסח דורות ולשון שני לאו דוקא ע"ש והוא דחוק) הגם דצרי התלמוד והמכילתא עולים צבגנון אחד וא"ל לשצם המכילתא כדעת המפרש למכילתא צבידור המדות צסם הגר"א שמוחק כל מאמר המכילתא, וכן א"ל לדצרי הרש"ס שכתב דצצרי ר' מתי' צמכילתא צסם שלא צמקומו וראוי להיות צפסוק צעשור לדטם, וצזה אחי נמי צפירי דלא קחצי צצמתי (צפסמי צ"ס) דמה צין פסח ראשון לצני, צקור לצריך לצני' וצוספות צראשון ולא צצני, וא"ל לוונר דמנא וצייר כוני' צסם, דצאמת גם לתלמודא דילן אף פסח ראשון א"ל צקור: למשמרת. כן יאמר צצצ קדוש וצצצ, הניחו לצם למשמרת, והנח אותו למשמרת, אונס צצצ מול יאמר והיה האוכל לפקדו, או את הפקדון (רל"ט): (ט) אל תאכלו ממנו גא. לפי שיש אופן צאכילת נא המומר מצד עמו, דהיינו שגלה קנת כמאכל צן דוסאי, אלא שמוצ הגדר ראוי שיהיה גלה כל דרכו, שלא יצא לידי איסור נא, לכן לא אמר לשון לא תאכלו אלא לא תאכלו; וצקדוסי (י"ט ד') יצואר ההצדל שצין שליית אל לצין שליית לא: ובשל מבושל במים. מונלת וצשל למדונו צרותינו לכלול אסור הצשול גם צשאר משקין (עמי"ס צני תלא פ' השצ תשיצס), ואל יקסה צצנייך מלת צמיס, דצאמת מלת צמיס אינו הניס דוקא שהוא אחד מוצרצע היסודות (וואספעט), כי אונס עיקר הנחתו על כל לא הנחל (פלסיפענדעס, ריינענדעס), לכן ישמש גם על הלימות הדועיות הנחלות מן העין צצת הצביה (טסרלענען), כמו ועפעפי חלו ניס, וכן על הלימות הנולדים מן הגוף והוא השתן (אורי), כמו מי רגלים (ישעיה ל"ז), ומזה וכל דרכים תלכנה מיס (יחזקאל, ז', כ"א י"צ), כי עיי הידאה והפחד מי רגלים שותחין על צצכיו, (ע' סוטה מ"ד) הרעי' וניס שותחין לו על צצכיו; ועל הלימה המריכה שצתוך המרה (גאללע), כמו וישקני מי רוע; וצצצותינו (ערלה פ"א) מי גפנים, וקראו לכל המשקין הנסמטים מכל הפירות צסם מי פירות, ואמר על צכיית הלער וישאצו מיס וישפכו לפני ה' וילוונו ויאמרו חטאנו, ומצכיית השמחה אומר ושאצתם מיס צששון מועיעי הישועה, וכן מנחות הנעשה נחל ע"י אש נקרא מיס כמו צת מי זהצ צמנומו מלך דהשכא, ואחרי שהדעינונו צרותינו צמלת וצשל להרות גם צשאר משקין, א"כ מלת צמיס ע"כ יצוארו על דצצ לא הנחל וכולל כל המשקין, וצזה דעת הקבלה מיוצצת על פשטי דקרא. והרש"ס מונשכיל לדוד דחוקים צזה, עמי"ס צצמרי צוכסרו צעפר: ראשו על ברעיו. לצני' מוסימין מלת על קודם ראשו, כאילו כתיב על ראשו על כרעיו וגו', וכן צמנוס יצ"ע הסיף מלת על קודם ראשו, ופירושו הכצש אשר הוא הללי אש, עם ראשו עם כרעיו ועם קצו, ומלת על פה צמקוס מלת עם, לא שיהיה זה על זה; וחוקק הוא להסיף תיבות צלשון המורה, או להסצ מלת על דלאחריו גם לשלטינו; לכן כ"ל דמלת ראשו כאן אינו על האצצ המיוחד מצצצ"מ (קאפא), אצל הורחאו כאן עלמות ועיקר הצע"מ והוא הכצש עלמו כולו כמו שהוא, ונקרא הכצש צסם ראשו (הויפטטטייל) נגד כרעיו וקצו שהס טפלים צצרך הצע"מ, כי כן דרך הלשון לקרוא צסם ראש לדצצ שהוא העיקר נגד הטפל שצמו, כמו ושלם אותו צראשו, את אשמו צראשו, הנה קרא לתשלומי קצו ראש נגד תשלומי החומש שהוא נטפל עמו (הויפטנוממאל), ומזה רחס רחמתיס לראש צצצ; ועל עיקרי ויסודות המורה אומר ראש דצרך אמת; וכצצ מלאנו שנקרא כל המי ע"ש חלק התחתון שצו, כמו לא משאר פסכה, לפי שהוא החלק המועמיה, ככה נקרא צסם ראש ע"ש שצו מולאות מייו, ודונמא לזה ופרע את ראש האשה ומצנין ג"כ גופה שנגלה את לצה (סוטה ד' ח'), ומיני מוצד לקרוא את האדם צסם גלגלת, עומר גלגולת, וצכל המנויים אומר גלגולתם, אף שאינו אלא שם לכדיית הראש (היינשאלע) וצריך גלגלתו. וצזה מיוצצ לשון הונקרא. והנה מליטנא דקרא חין להכריע צציה אופן לולין כרעיו וקצו, אם נותנס צתוך הכצש צשעת ללייתו או חולה אותם צמנו חוץ לכצש, ומליגי צה ריה"א רוע (צפסמי ע"ד). ועיקר פלונתחס צפירושא דמלת על, שיש לפרשו צצני פניס צה הגבלת מוקס הדצצ על השטח שמועל דצצ אחר (אורי, איצעב), כמו השמיים על הארץ, אם כעטם אלל סמוך (נענענצייל), ועליו מושל ונעשה, ריה"ג מפרשו כפן הא' כלוונר חלל גופו של פסח יקיף על קצו וכרעיו, ורוע מפרשו כפן הצ'. וידוע להלכה כפן הצ' ומצצרו ואין לולין אותם צתוך הכצש רק חולה לו, וכ"פ הרמז"ס (פ"ח מק"פ), ורש"י צכי צני מועי' כותן לתוכו הוא דלא להכסחא. ודע דלשון המכילתא צזה הוא מוצצ, והוסחא המנונת כוני' צילקוט: ראשו על כרעיו חוך וצצ דצרי ר"א. רע"א מוקלס והיינו כרעי' דמתי' שס צפסמיס, והמפרש למכילתא לא הרגיש צצצו זה, ע"ש: (י) ולא תותירו. וצפסמ שני אומר לא ישאירו, כי צפסמ ראשון שצריח מייצ להציה עמו חגיגה, ועיי"כ הפסח נאכל על הצוצע, דצאופן זה אחר שמולא צטנו צמגינה, צקל יוכל לצוא לידי צצין צצצ הפסח ושלא לאכלו כלו, כי לא ינעם לנפשו עוד, לכן צאה האזהרה צלשון נוסר, אצל צפסמ שני שאין מציאין עמו חגיגה והפסח נאכל כשאר מועדי ללי, יוכל להכשל להשאיר מונו גם למחרתו כדי לצזור ולהתענג מועדינו עוד הפעם, לכן צאה האזהרה צלשון שאר, שגם למשיצותו

לחשיבותו לא תשאר זמנו. וכבר הזכרתי למעלה בהשאר הצדד ההצדל בין שאר לוחזר: והגותר
 זמנו וגו'. והגותר זמנו צדק רשון עד צדק שני יעמוד וישפרנו (רש"י משנת ק"ד ז') הימנין
 צדקושויו סם לשנת ומתקסה בלשון עד צוקר, דמשמע זמנו דלכל מולאי י"ט שורפין אותו כל
 הלילה עד צדק שני, ע"ש. וי"ל אף שהאמת כן הוא דכרזו הנקומות מלת עד מייסם בגבול שלאיו
 סוף המנועה, אמנם מלאנוהו גם על המחלת המנועה, כמו (עוזד"ל א' ז') ע"ה בגבול שלחוך
 דתרגומו מן תחומא אנליך, וכן פירש סם דכינו יונה כר"ם צ"נ, וכן עד יגמל הכער והציאותיו
 (ש"א א' כ"ג) שפירושו צתשלוס ימי תגמול הכער אציאהו, וכן אשר יריב לו יומת עד הצק, (שופטים ו' ל"א) דתרגומו ארכא יתייבז ל"י עד לפרא. וכן פירש"י סם עד הצק המתינו, וכן
 כאן עד צדק בלש תשרופו פ"י עד הצק ימתינו וזו תחמילו צשריפתו, אמנם צמר קרא לשון זה
 כדי לכלול בו גם כוונה שני להקדים שאסור באכילה ומעלות השחר, (כר"ם רש"י בלשון ראשון).
 וי"ל עוד לדעת דרבותינו לפרש מלת עד על הסמוך והקרוז בזמן (כאכסטענס) כמו ונשים עד נוסח
 אשר עד מידצא (חקת כ"א ל"ח) דתרגומו דסמוך למידצא, והוא סמיכת המוקס (גאהע) וכן עד
 יגמל הכער והציאותיו ים לפרשו על סמיכת הזמן כלומר קרוז לזמן הגמול אציאו (כאכסטענס ווירד
 דער קנאצט ענטוועהנט) וכן יומת עד הצק צדק הסמוך יומת, וזהשקפה אמיתית המכוון במלת עד בכל
 המקומות אינו רק הוראות הנקודה אשר אליה ההתקדשות. צין קרבת המוקס צין קרבת הזמן,
 דבאמך עדינו מן הצק עד הערב, הצק הוא התחלת הזמן שזמנו מתרחקים, והערב הוא הזמן
 שמתקדשים אלי, (ובכונה מתחמת יחליפו בלשון אשכנזי מלת צים) במלת (כאכסטען) יאמרו (בא
 זאנטטאג וואָללען וויר רייצען) והמכוון בו (דען כאכסטען זאָנטטאָג). וכונה יסכים לזה, דלפעמים
 עד ועד בכלל ולפעמים עד ולא עד בכלל, דכיון שהמכוון במלת עד הקורבה והסמיכות, מו אין
 הצדל באיזה מין קורבה, אם קרוז אל הדבר לפניו או קרוז אליו לאחריו. צין כך וצין כך הוא
 קרוז וסמוך עליו, לט"י גם מלת עד כאן טעמו קרבת הזמן, ופירוש עד צדק בלש תשרפנו,
 צדק הסמוך, ובלשון דרבותינו צדק שני (דען כאכסטען מאַרגען זאָללסטו דוּס עם פֿערצערענטען).
 והתציר שבמלת זמנו יורה שעד צדק אינו מוסד לשלפניו על זמן ההוה, כי"ל למה שלאחריו.
 על זמן השמיים: (יא) ואברחם אותו. כאן וכן (סבוק ז') אמר מלת כנוי הגוף, יאכלו אותו,
 ובספוק ח"ת אמר, על מזרעים יאכלוהו שזאת הכוונה, כי בהתחברות אות הכוונה אל הפעל כולל
 הכל, וכולל גם פסח דורות, שזיהו בו מלת ללי מלות ומזרעים. אמנם נתינת הסם במחוח ונמשקוף,
 וכן האכילה במספון אינו נוהג רק במספון מזרעים, לכן אמר זהם מלת הכוונה להורות על הפעל
 (עומ"ש ר"ט פרכת ישצ ולא יכלו דברו), וחי"ש (פסחים ל"ו) אותו נאכל במספון ואין אחר נאכל
 במספון: במספון. להורות על המספון הכללי ומספוק באל ית', זהותם מכינים עלמם לדרך צעודם
 צבית הכלל (רע"ם): (יב) ועברתי. מ"א וי"צ'ע ואחגלי, כי בלשון עבר המובן גם ענין ההתפשטות
 (אויסצרייטען), כמו ומעבר הכנס במחנה, היינו התפשטות הקול, מור עוצר, הוא התפזרות הרים,
 המלחמה עברה (ש"א י"ד), וזהו ישמעם גם על התגלות אור כבודו ית' שהוא תמיד ומתחר, כי
 הוא התפשטות דבר שהוא תמיד מלומלם צענינו. והענין נצואר יותר ציתרו (י"ט) ירד ה'. אמנם
 צמכילתא דר' ישמעאל איתא ועברתי, נותן אני עברתי וירחתי צמלרים אין עברה אלא זעם. וכן
 ועבר ה' לנגוף (לקמן כ"ג) פירושו סם צמכילתא לשון כעם ומינה. וכן צמכרש"י (מקץ כ"א)
 ועבר ה' לנגוף לאחמלי עברה זעמא, וצאמת עברה כולל כל עניני עזר וזרה (אונגליק), יום
 עברה היום ההוא יום לרה ומנוקה (גפיה א'), ליום איד ליום עברות (איזו כ"א), ומלאנו הפעל
 זה, עוצר ומעצר (משלי כ"ו) שפניהם לר"ק לשון עברה זעם. ויהיה טעם ועברתי כפול צהוראחו,
 התפשטות לרה (איך ווערדע אונגליק פֿערצרייטען): אלהי מצרים. הרא"ש התעורר על פירוש
 המפרשים ויה זה המעלת צקצון העץ ובהמסת המכות, הלזה יקרא שפטים, וגם למה ילקו לצדי
 מרום, האם צעד עוצדי שמש ילקה השמש, אי"כ צעודי הגלגלים היה. ראוי שילקו הגלגלים, לכן
 פ"י לפי הודע שהיה הטלה לצד אלוהיהם, וכל מי שהיה כולד צתחלת כניסת השמש צטלה היו
 מחזיקים אותם לאלוהי או לקדושה, והיו קוראים אותם בלשונם חל טלה, וצאחן אנשים נעשו השפטים
 כמו בצבורות, ע"כ. וכ"א צרע"נו (פסחם רנ"א) רעומם הויה ארעא אפרישו לדחלן דלשהן לרעיה
 ולמיהן בכל עטנין דעלמא וכל מלאחי שציו לחינו דרעין לדלשהן כדחליהון וכ"י ה"ד וכל
 אלהי מנרים אעשה שפטים, כך מנע"ין לצרייתא ועצדין גרמייסו אלוהות, ובמכרש"י (שמות ז')
 ונעו אליהי מנרים מפניו, אליהי מנרים לאו על אצנין ואעין אמתר אלא על אינון שולחנין תחלין
 דלהון. ויתורגם אלהי מנרים (ד"א פֿברגאָטטערטען מנרית'ס) ר"ל האנשים שעשאוים לאלהים: אני ה'.
 אני צעלמי ולא ע"י שליח (רש"י) ולשון האגדה ועברתי אני ולא מלאך, והכימי אני ולא שרק,
 אעשה שפטים אני ולא השליח, אני ה' אני הוא ולא אחר. הנה נראה דמשמעות הפעלי עלום

שהם מדברים צעדם הוא דילפ' שהוא הוא ית' הפועל לא אחר זולתו, אמנם צאמת אין מלשונות האלה משמעותא כלל למעט הזולת, כי כן דרך המקראות וכל המדברים לייחס כל המעלות הנעשות צעולם לצורא ית' אעפ"י שנעשים ע"י מלאכיו ושלוחיו כמו וישגשו ה' (שמות ד') יימסורו צהלמוד ובמדרכים אל מלאך, וכיוצא בזה ונקומות אין נמסר, והכי איתא צמכילתא (פרשה ז') והכתי שומע אני ע"י מלאך או ע"י שליח ת"ל ור' הכה כל צבור לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח. הכה מצואר דעת המכילתא, דמלאך הפעלי הוי' אין משמעותו מיעוט הזולת, ולא נמסר צבור לומר שהאגדה חולקת עם המכילתא צושמעות הלשון. וכן אין לומר דהמעוטים האלה ממלת אני ה' הוא דפקי לכו למעט הזולת, כי מצואר (צפ' לך לך) צהצדל שצין אני לאכני, אכני ישמש כשגוף המדבר הוא הנשוא והמזואר הוא נשואו, ואז שולל גופי' אחר' ומזואר זה. אמנם אני ישמש כשגוף המדבר נשוא של תואר שלו והתואר הוא נשואו ואז שולל משיהיה לגוף המדבר שאר תוארי', אם כן אין צלשון אני ה' למוד הוראת הזולת. לכן נ"ל כי דברי האגדה מיוסדים אל אדני משפטי הלשון, כי מסגולת הלשון לכפול לפעמים הכנויים, להוסיף מלת כנוי הגוף על אות כנוי הגוף הנכלל בפעל, כמו אכני אמתנה, הם ילכו, אמרתי אני צצני, ופניתי אני את צצני, וראיתי אני שיש יתרון למתנה. מלות אכני, הם, נחוספו בזה לחזק וליחד לעורר הכוונה אליו (אין אלליין, זיא זעלבסט), וכן כאן שהוסיף מלת כנוי הגוף אחר הפעלים הנחוצים צכנוי, כי אחר ועצמתי והכתי ואעשה הוסיף אני ה', שמלת אני ה' מוסב על כל אחר מהפעלים הקודמים, וטעמו ועצמתי אני, והכתי אני, ואעשה אני, הכה צא כפילת הכנוי לחזק הכוונה וליחדה, ושפיר אמרה האגדה על כל אחר מהפעלים האלה שהוא למעט אחר זולתו ית'. ותנא דמכילתא שאמר והכתי שומע אני ע"י מלאך וע"י שליח ת"ל ור' הכה לא ע"י מלאך ושליח, לא מיעט הזולת ממלת אני ה' כדעת האגדה, כי לדעת המכילתא אין אני ה' כפילת הכנוי הנחוצה בפעלים, כי אנטרך לומר אני ה' למילתא אחריתי דתני תהם, אני ה', מה שאי אפשר לצבא רדס לומר כן, אני ה' צשתי אני נפרע מהם, וכיון שאין כאן כפילת הכנויים על הפעלים הקודמים, לכן לא מלו למילף עני' הזולת, ומייתי מן ור' הכה למעט הזולת. ואל יקשה לך אהך יפסותא דמכילתא למעט הזולת מן ור' הכה, מנה דלמחר' צעלמא כל נקום שנאמר ור', הוא וצ"ד משומע (וכמו"ש רצ"ד, דצאמת אין זה כללא דלית צ"ד מוץ, כי ור' שמים עשה, ע"כ אי אפשר לפרש הוא וצ"ד, וכן ור' פקד את שרה, ור' אמר הממכה אני, ור' נתן את מן העם וכדומה לאלה אינם מפורשים הוא וצ"ד, אמנם אמרם כל נקום שנאמר ור', כליו כל נקום שאין טעם לוי'ו הנחוצה להשם, אז מפרשים אותו הוא וצ"ד, אבל כשים טעם לוי'ו הנחוצה להשם, כצנאמרם ור' שמים עשה, שטעם הוי'ו לשלילה (דחוויערזאטיף) כוי'ו צים לאל ידי וגו' ואלהי אביכם אמר וגו', וכן להוילא את הכנים ולא יכלו, שהוראת הוי'ו לשלילה משפט הקודם, ככה וי'ו צנאמר ור' שמים עשה יורה על השלילה למה שקדם כל אלהי העמים אלילים, לכן אין נקום עוד לומר שירה על הטרפות הוא וצ"ד דינו, וכן צנאמר ור' הכה כל צבור סם יש טעם לוי'ו גם על דרך הפשט, כי ממשפטי הלשון למצב שני ווי'ן זה אחר זה צנאמר, להורות על יחס הטרפותם צצמינת הזמן, כענין ויצא יעקב מן השדה ותלח לכה לקראתו, שטעמו כאשר צא אז יל, כמו כן הכה כתיב, ויהי צצמי הלילה ור' הכה כל צבור, שני הוי'ן מתיחסים זע"י מתיחסות זמני, לומר צאותו הרף עין שהיה צו שלי הלילה, צאותו הרף עין היחה ההכה, (כדעת רבותינו צהצדל שצין צמלות וצין צמלות) וכיון דהוי'ו של ור' לא אייתר לה, שפיר עני' יליף תנא דמכילתא, השם יתצרך לצדו ולא אחר זולתו. והנה לדעת רמב"ן משמעות הזולת הוא מכנויי הפעלים, ולדעת הרא"ם ממשמעות אני ה', ואת הנראה לדעתי כצמתי ליישב דעת רבותינו להורות מדרכים שדרכיהם מיוסדים על אדני משפטי הלשון. ובמדרכה הנעלם (ויקרא ד קי"ו) מ"ד ועצמתי צארץ מנרים אני ולא מלאך, אי הכי יקרא סגיאה איהו למנראי, דלא דמי מנא דתפס מלכא לנשא דתפס הדיוטא ועוד אין לך אומה מוזהמת צכל טוונאה כמו המנרים, וכי לא היה להקצ"ה מלאך או שליח לשגר לעשות נקמה צמנרים כמו שצעה צאשור ע"י שליח, אלא אמר הקצ"ה אומה זו של מנרים מוזהמת ומטונפת ואין ראוי לשגר מלאך או שרף דבר קרוש צין רשעים ארורים ומטונפים, אלא אני עושה שאני אומר מנקום קדושת יחא כי ונייד נעשה, ולפיכך לא נעשית נקמה זו ע"י מלאך צצציל קלון של המנרים שלא ראה הקצ"ה יקרא צ"ה שיינום צינייהם דבר קרוש. ע"י סנהדרין ל"ד נפרע הקצ"ה מומנו צעלמו, וברש"י סם ד"ה צעלמו, וצנברס"א חד"א סם: (ג) הדם לכם לאות. הקושי מפורסם מה ענין האות הזה ומה לורך יש צו, המנונו ית' יפלא להליל צתי צני ישראל צלי שום אות וסימן, ויראה כמו"ש הרע"פ כי צאמת היו צישראל דברים מונעים הגולה, כמו"ש רבותינו שהיו עוצדי אלילים כמנרים, והיה רגונו ית' לטהרם ולנקותם, ולוה עליהם קרצן פסח, וצוה יורו הוראה גמורה כי שצו מדרכה הרעה צשמיעת האלוה עלמו

אשר היו עובדים אותו; והנה אלה האהבה הסלמה והסינון הגמור הוא ללבי יענק בלב האוהב שום סמך ודאגה מאלה סכנה למלאות רצון הנאהב, אבל ימים נפשו נכפו וימתכן ללבי המנע מעשות רלונו, לכן לזה הוא ית' שיעשו ג' פעולות בזמנות האלוה של המלרים לעיניהם צפרקום גדול, ולא ישימו לב על הסכנה העלומה פן ימרה אף מלרים עליהם זראותם עלצון יראתם ויקומו עליהם להשמידם, כמאמר משה הן נזמז את תועבת מלרים לעיניהם ולא יסקלונו, עם כ"ו לא ימנעו ממלאות רצון המלרים צפרקים וזמרות צזוי וקלון, עד הזיאוס אותו לזיבת צקולי קולות ולא ייראו פן המלרים, יתר ע"כ ישפטו הפסח כנוסמי וצפסם גדול מעשמות ועשמות צפרקום, וגם זה לא יסחדו ולא ייראו משוגאיהם, והפחדון הכזיב כי לא די להם בכל זה אבל גם אח"כ צעת אכלם אותו יפרסמוהו לכליון עיניהם ולראצון נפש המלרים, צתתם ומדעו על מעשומי הצמים והמזחות לעיני כל עובר וידעו המלרים כי עתה יאכלו את יראתם, הלא ימתק מורשי לבנם להקבל ולצוא עליהם צמרות ורממים ולנקום צמוך בני ישראל, הנה בכל זה יעשו רצון קוסם ולא יהיה מורק בלבנם, וזנה אלה כפלה על שלמות התשובה והדקס צו ית', והיותם כופרים צע"א כפירה גמורה ומלוטה, חשו והיה הדם לכס לאות, רלונו יהיה אלה לכס על עוב כוונתם וישר אמתת לבנם עם אלהים, וזנה מעוררו רממים עליכם שלא יהיה צכס נגף למשחית כמו שהיה הרין מחייב צעבור הדמותכם למלרים צעזרות העלה; וראיתי צמכילתא דלמר ר' יתק שחדס לא היה צפנים אלה צמוך כדי שיראו המלרים וימתכמו בני מעיהם, ע"כ. וזה ממש כדצרינו, וקרוב לומר כי ענין וראיתי כאן כמו ירא פרעה איש נצון, ועשמו צמתי להיות הדם לכס לאות, שצזכות שתקיימו מלתי זנה אחום עליכם; ופחת' עליכם, יוטר נכון לפסחו לשון הגנה והללה כתרנומו ואיחוס, ודומה לו פסוח והוליע (פערשטענען), כמאמר ואת צמיו הילי, ולא לשון דלוג וקפילה (איצערשרייטען, איצערשפרינגען), כי מה לנו להגשים את הצורח ית"ש כ"כ ללא לורך; וכן קריבן הכעשה צמ הנקרא צסם פסח, ושפטו הפסח, תרגומו (פערשטענען אפער, וכן צמ מן הפסח (פערשטענען אפערט) וכן כלס לשון חמלה הגנה והללה. והכי איתא צמכרשצ"י (ויקרא י"ד א') מאי ופסח ה' על השחח, דשרי על האי פתחא חסד: (צו) ביום הראשון. ציוס המוקדם (פארערגעבענעדען טאג), שהוא עי"ט, כי ראשון נאמר גם על המוקדם (כצאיו צ"ו) הראשון אדם חולד (עקצ י"ד) כיניס הראשונים (לפניה א') כציאים ראשונים, ר"ל קדמונים; חשביותו. מלל אמר תצערו כמו צמתי הקדש, יתכן שזנה למרו רצותיו השצחה בלב, שאין השצחה צרינו אלה הפסקה, וצטטול בלב עושה לו הפסקה צפעס אחת, מעש"כ צציעור צדיים (רל"ש), לכן תרגומו חוקים ויציע השצחה צצטטולין, ויתכן שכוונו לזה רצותיו צענין חמוץ לשון מצטטול בלב. וצ"ל רמזים (פ"צ חמוץ ה"צ) ומה היא השצחה זו האמורה צמורה היא שמוצטטול בלב וישצונו אותו וישים לבצו שאין צמרותו חמוץ כלל אבל חמוץ שצמרותו הכי הוא כעכר ונדצר שאין צו לורך כלל. ולדעת הפוסקים צטול זה מרין הפקר הוא שמוצטטול צממשצמו ומרותו (הכר צמק יעקב סי' חל"ד סק"ט ציאר להשוות הדעות). עכ"פ השצחה דקרת איינה פעולה ממשית לצערו ממש, כ"א פעולה ומשצחית, וצאונת כל לשון שצחית שצמקרת יורו על שלילת מעשה ומניעת פעולה, וענינם רק הפסקת דצר וצטטול' שהיה צו עד הנה, כמו וישצות המן פסק יכידתו, כי צו צצת מכל מלאכתו הפסק מלאכה מונסי, והשצחה אותם ומצבלותם שיפסקו ויתצטטול ומלאכתם. ולא שצחית מלה מעל ומתחך מניעת כתיבת המלה. והשצחית ח' רעה מן הארץ (צמקותי כ"ו ר') אומר עלה ר"ש צפסרס, יש מוציקים ואין מוציקים, שאין השצחה זו צעלמות החי שצמבור מן המדינה או חמות, אלה תשאר צמקוונה צמיים ויופסק ממש כח טעם להזיק, ככה השצחיתו כאן איינו השצחה צעלמות חמוץ לצערה או לצרפה, דח"כ היה לו לומר תצערו, תפסירו וכדומה מן הלשונות שיש צסם מעשה, ואמר תצחיתו שורכחתו שלילת מעשה ומניעת פעולה, וענינו הפסק היות דצר מונסי שהוא מועתד חליו, ועם תצחיתו, מעשו שהשאר והחמוץ יופסק מלהיות מונה שהוא מויתד חליו, והפסק היותו זאת היא צמחצנה לבד, שיתצו בלבצו שהוא דצר שאין צו לורך כלל וכדצר צטול, ומרגום השצחיתו (פעראנלחאססע, דאם עם אויפארע, אוינעצאכטעע לאססען, ווערטהאלף עראכטען). אף דבלא צטול ישנו לציעור ג"כ עיקר מתי"ת, כמאמר דצדרי הרין ריש פסחים, אכן צפירושא דלישנא דקרא לדעת רצותיו קא עסקינן, שהציו ענין צטול בלב צלשון השצחיתו; ונברתה וגו' מיום הראשון, צדים יאמרו שהלשון מקורם, ושיעורו כי כל אוכל חמוץ מיום הראשון עד יום השצחיתו ונכרתה הפסח היא; ולדעת ח' אף לורך לזה, שחמוץ כי כל אוכל חמוץ עונה על מוחר שצצת ימים מלות תאכלו, ומאמר מיום הראשון עד יום השצחיתו עונה על מוחר אף ציוס הראשון השצחיתו וגו', דוגמא לזה וחתה לך למות האצן והחורה והנוטה אשר כצחית להורסת. אשר כצחית עונה על למות האצן, להורסתם על החורה והנוטה, וכן מרצ לה' מלאה דם הודשנה ומחצ מרס כרים ועמודים

ועתה נחנך כליות חיליים (ישעים ל"ד) וכן זהרבה מקומות צב"ק, ודרך זה נהג גם צפי
כחוצים הנאים צה חס"ז, כמו (לקמן כ"ה י"ח י"ט) ועשית שנים כחוצים ועשה כחוצ אחד וגו'
דרישא דקרא צהרא מפרש לרישא דקרא קנא, ורישא דצהרא לרישא דקנא (ע"ש רש"י), וכן
צבשלם י"ד כי וירדפו ונזרים וגו' רישא דרישא ומחבר עם רישא דרישא, ורישא דרישא ומחבר
עם רישא דרישא, כאילו אור וירדפו מנרים אמריהם כל סוף רכז פרעה ופרשיו ותילו, וישגו
אותם חונים על הים על פי המירות לפני צבל לפון, הגה לפי"ו ריש"י דרישא ומחבר ריש"י דרישא,
כי חכילת האלות כל שצעת ימים היא להנענע מחכילת חנוך, ורישא דרישא ומחבר ריש"י דרישא
התחלת השפחה השאר תהיה ציום הראשון, והשפחה זמן השפחה תהיה מיום הראשון עד סוף
יום השני, והדבר צדור מללא חצר מיום הראשון עד יום השני, עם כי כל אורל חנוך, והפסיק
צנייהם צונקתה, שני זה יורה עכ"פ דמיום ראשון עד יום השני, לא על האכילה צלצד מוסב,
כ"א גם על השפחה, ומה ומחבר דעת צדורינו (פסחים ל"ה) ללאו דצ"י הו"י כ"לע דהשפחה.
(והרצ צדור ציהוד צה"ו ס"י כ"י, ומתפלה אהך דחלמוולא, היכן מלינו צכל חמורה עשם דהשפחה
כ"א צהך קרא לאך ציום הראשון השפחה, והרי הך קרא לאו צפסח כתיב כ"א צע"פ, דמפי
השפחה למדו דהאי יום ראשון ע"פ הוא, אצל צפסח עלונו לא מלינו צכל צדור צמוליים להשפחה
החנוך, ומנין להם לצדורינו לומר דצ"י הו"י לאו הכ"לע, ע"ש צהמליא לו מפני זה גז"ש מעלמו).
ולדצדורינו א"ל לדחוק, כי המקרא מפרש לפנינו דעשה דהשפחה כוהב כל שצעת הימים, ודע דמיסוד
זה דצ"י הו"י לאו הגל"ע, אור ר"י (צחום' פסחים כ"ט) דהשפחה חנוך ודעמו לצדורו אינו עובר
צחומה שתיים, ע"ש, והרצ צהמל צרי ס"י פ"א הרצ להחמה עליו, דע"ג: ללאו הגל"ע א"ל לוקין
עליו, מילקי הוא ללא לקי הא איסורא איכא, והיאך אור ר"י שאינו עובר, ועוד וכי מותר לגזול
כסונומו צענת העצרה לקיים עשה דהשפחה, והיאך אור ר"י דמותר להחמה לפדות החנוך לצדור
לידי איסור לאו דצ"י כסונומו לצדורו לצדור, ע"ש, ומימיותו ומימיותו אי אמרינן דהא דחנוך
לאחר זמן איסורו לאו צדוריה קיינו לצטל הוא מה"ט, אמנם אם זה אינו אלא מדרכנו, אצל
מה"ט שפיר צדוריה קיינו לצטל (וכו"ט צפסח ראה צפסוק לא יראה לך שאור) ועיקר עשה
דהשפחה שהוא הצדור יכול לקיים צפסח, ואין לצדור עיקר מה"ט רק תקנת חכמים למוח לא
צטל צלצ צדורו מן השפחה שכתב הר"ן ריש פסחים, אי"ב מיד כשפודה החנוך נותן דעמו
לצדור חס"י, צה מגלה דעמו השפחה שמוצטלו צלצו צרגו ז', וצה נחקיימה עיקר מלוח השפחה
שאמרה חורה (כו"ט הרמב"ם סוף הלכות צדורות דעשה שגמר צלצו לצטלו נעשית מלוח צדור
קודם צידוק) ומלד שדעמו לצדורו להוליח מהשפחה הצדור מן הכח אל הפועל, לא חל עליו מיד
איסור הלוא, כי צרגו המילדות הלוא תחילת עמו קיום העשה וצחים כאלה ואין כאן שום איסור,
ומותר אף להחמה (דוגמא לזה כלאים דאיסור מה"ט לקיימו מיד כשרואה אותו ואם קיימו איסור
צהמל ומי"ט כשרואה אותו אומר כשאגיע אלקטנו מותר (כלאים רפ"ח ופ"ה מי"ז) כיון שהאיסור
חלוי צמחשבה, כמי"ט חום' יצמות פ"ג צ' ד"ה א"ן) נשא"י צלאו דגזל וכדומה מלואי הגל"ע,
שקיום העשה לא השפחה על רק אחר עזרת הלוא, צדור"י א"ן מהשפחה לקיים העשה מועלת
כלום לצטל הלוא הוקדם לה שלא יהיה צו שום איסור (ומלוח לחום' צ"י כ"ו צדור סלע
שפלה ונעלה לפני יאוס ע"מ לגחלה והחזירה לאחר יאוס דאמרי"י ממהם הוא דיהב ליה ואיסור'
דעצד עבד, היינו איסור ללא חוכל להמעלם, אצל לאו דלא תגזול חיקן שפיר צמה שקיים עשה
דהשפחה עד ללא עצד איסור' כלל, וכ"פ צחומ"י ס"י רכ"ט). ולדצדורינו הכ"ל צדעת ר"י צדמה
שנותן דעמו לצדורו צה הוא מגלה שמוצטלו צלצו צרגו ז', דמה"ט צדוריה קאי לצטלו צפסח מלוח
שצה צדור קיים מי"ע דהשפחה מה"ט ומה שמוצטלו לצדור רק הולאת מהשפחה צדורו מן הכח
אל הפועל לקיים תקנת חכמים צלצד, אי"ב יש מקום לדיני' דרי"י אף צצניי ס"ט, דאף אם לא
יצדורו עד לאחר פסח מי"ט אינו עובר למערב על צ"י כיון שאין צעלם צדורו זה לך קיום מלוח
דאוריית' רק לקיים צה שיה צדעמו צפסח א"ן אלו מושטין מתי יתקיים אם צפסח עלנו או
אחריו, ואין זה דומה לשאר חנוך שעה"פ שאנו מחוייבים לצדורו, דצה המיוצ עליו מלד קיום
תנאו כדי לקיים מלוח מהשפחה, וקודם לצדור זה המשהה כדי לצדור למי שמוצתו חלוי צקיום
דצד אחר, כענין הנותן ממהם לצדור ע"מ להחזיר דהוי"י ממהם ויכול ללוח י"ט מלוח המחוייבת
להיות משלו דוקא אף שאינו מקיים ההמרה עד אחר זמן רב, מתי שיתקיים התנאי ילא ידי
מלוח למערב, (חומ"י ס"י רמ"א ס"ו) וא"כ למה זה נחיר לו לצדורו צ"ט אפי"י ע"י ארמי, דשצות
דשצות רק צמקום מלוח שרי, אמנם דעת האחרונים צהך דעשה חנוך ודעמו לצדורו שאינו עובר
עליו לדעת ר"י, שזה אינו רק צ"ט ראשון שיכול לקיים מלוח צדורו צחומ"י, אצל צצניי ס"ט
לאם ישאו עד לחמ"ט חו לא מקיים מלוח עשה צדורו ליחי' לדיני' דרי"י, ולזה כתב הצ"ח

צתשו' סי קכ"ד צצציעי ש"פ מאחר שאינו יכול לצערו כדונו עובר צצציעו, לפיכך לרין לצערו חיכך בהשלכתו לנכר, ולמ"א סי תמ"ו יצערנו צצציעי ע"י ארמי, וכ"כ הפרמי"ג סס. ונראה לדעתם הא דמשה ודעתו לצערו שאינו עובר הוא מטעם נל"ע דציעור וגם אי אחר זמן איסורו מה"מ לאו ברשותי קיימא לצטל ואין כוונתו צציעולו מועיל כלום בצפסו, מי"מ אם מקיים עשה דציעור לצסוף אינו עובר למפרע, דומ"י דגחל המשיב לצסוף לא עבד איסורי' למפרע, כמו שכתב לעיל צסם תוס' וכס"כ הוא, אם צצציעה דעמו לגזול מהני ההצבה על למפרע מהס"כ צצדעמו חמלה לקיים עשה צציעורו, וקצלתו לקיים העשה הוא כקיומו, כענין קצלת החענית דהוי כחענית (חענית סי' צ') לכן צצציעי ש"פ ללא משכמת לקיים עשה דציעור אין דעתו לצערו מהני כלום, ועוד תמה הרב צצצצית אר"י סי' פ"ב על דעת הר"י דחשיב לאו דצ"י ללאו הל"ע, הא הוי קדמו עשה, דהשצבה חלה מוי צצצות ולמעלה קודם לל"ת שאינו חל עד הלילה, כי ל"ת שקדמו עשה לאו קדימת זמן קאמר חלה קדמה קודם עצרת הללו כמ"ס רש"י סס צמכות וצחופות (מה שכתב דל"ת לא חל עד הלילה, ונשמע דאי ל"ת חל מש"ס ולמעלה שפיר הוי נל"ע, וכ"כ צצצצוב"י כ"ב מה"מ סי' ל' דאי צ"י נוהג משש צצצות ולמעלה שפיר הוי נל"ע, ורק אי אמרינן דמתחלת הלילה חל לאו דצ"י אז הוי לאו שקדמו עשה, יעו"ש. ולא ידעתי כוונתם, דלעולם לרין הציעול להיות קודם זמן איסורו, והוא מוקדם צונן ללאו דצ"י, ומה לנו אם חל מתחלת הלילה ואילך או מסוף ש"ס ולמעלה, תמיד הללו מאחר והעשה קודם, הכי י"ט הדל צין קדמו עשה ללאו זמן הרצה או הכף עי"ן) גם הקשה צמ"א דר"י אר"י, דסס צפסמים ל"ה כי ר"י ללאו ללא חוליא לא הוי נל"ע כ"א שקדמו עשה, ומיד אח"כ כי ר"י ללאו דצ"י הוי נל"ע, ופליג דידי' אדידי', הא לאו דצ"י הוי קדמו עשה, וכן הקשה צצער הנהלך. ולדעתי נראה ללאו דצ"י לא הוי קדמו עשה אע"ג שצצטל קודם זמן איסורו, כי מה שצצטל אז לא מקרי קיום מלוה כ"א הכשר מלוה, ועיקר המלוה נגמרת צהתחלת זמן איסור הנאה, מדע שהוא כן, דהא הך ציעול דוהני צצמוץ לא מהני צצשאר נכס"י, שפאזמר על נכס"י צינו לצין עלמו, יהיה כעפרא, צודאי לא מפתלקן נכס"י מרשותא דידי', מנכס"כ ללא מהני אי מצטלי' צלצ"י, וצצמוץ מהני, והטעם דנולד איסור הנאה המוץ ממילא אינו צצצות"י רק עשאו הכתוב כאילו הוא צצצותו. לכן די צנלוי מילת' צעלמא ללא ניחא ליה צ"י, כמ"ס הר"ן ריש פסחים, אי"כ מה שצצטל המוץ קודם זמן איסורו צציעול קל, אין ציעולו זה מועיל כלום כ"י שלא חל זמן איסורו, כי כל עוד שצצמוץ מותר צצולו אינו צצול צצשאר נכס"י דידי', ורק צונן התחלת איסור הנאה של צמוץ שצצמילא אינו צצצותו, אז זמן האיסור גורם דוהני ל"י ציעול שצצשה מוקדם, ורק צהלטרפות זמן האיסור עם הציעול נגמר מלוח צצול, וכיון שהציעול צצ"ע אינו כלום צצוד זמן ההיתר, ואינו אז כ"א הכנה להיות נגמר צהתחלת זמן האיסור, אי"כ עיקר מלוח חצצציות לא מתקיים קודם ללאו דצ"י, כ"א צצת אחת, דכאשר יצוא הזמן צצחול עליו לאו דצ"י אז נגמר קיום מ"ע דחצציותו, (דוגמ"י לזה צצוגמ"א רס"י תל"ע דצככר קטן הוי ס"ס, אע"ג דצצשת נעילה נולד הספק הראשון, וספק שני שצמא אכלו נולד אח"כ, מי"מ הוי נודעו שתי הספקות צצמד כיון דלא חל איסור מוץ עד ש"ס, אחת עשה נודעו שתי הספקות (צצמד) ומלחתי און לדצ"י צצשו' נודע צהיהודס סי' י"ט שכתב עיקר הציעול אפי' אצצית כל חצצירא און עדיין אינו הפקר כלל חלה צצצגיע זמן איסור' שאז צלצ"ה אינו צצצותו מהני גלוי דעת הקודם ללא חצצצ"י הכתוב כאילו הוא צצצותו, כנאלא עד שלא צא זמן איסורו עדיין לא ילא מרשותו, ולפי"ז אם אז טוב גילה דעתו דניחא ליה צגוי' הרי הוא צצצותו כמו שהיה, וגלוי דעת האחרון ציעול את הראשון וכאילו לא ציעול ועצ"י עז"י, חבל אם לא נודע לו מהצמוץ עד אחר זמן איסורו, שצצצגיע זמן האיסור ממילא אינו צצצותו, אפי' נודע לו אח"כ אי אפשר שיצוא לרשותו ע"י מה שצצצצע עליו דניחא ל"י צגוי' צצצמה יזכה וכבר אינו צצצותו ע"י איסור הנאה שצו, יעו"ש. והוא מונע כדצ"י ושפיר לא הוי לאו שקדמו עשה, וצצצצרים האלה הוסר מלוח התוס' מעל רש"י, שכתב דהא דמשה"מ צצציעול צעלמא כגוי ילפינן מלשון חצצציותו, והקשו עליו צצחוס', הא חצצציותו אמרינן מאך חלק שהוא מש"ס ולמעלה, ואחר איסורי' לא מהני צציעול, יעו"ש. ולפי' הבי"ל ניחא מאלו, דצצצצות אף שצצטל קודם זמן איסורו אין זה צצ"ע מועיל כלום צלצ"י הטרפותו עם התחלת זמן האיסור, ועיקר מלוח צצול נגמרת צהתחלת זמן האיסור, ועוד תמה צצצצית אר"י על הר"י מנמני' דכילד מפרשינן חלה צצצומאה צ"י"ט דמיישינן שצמא חצצמוץ ויעצור עז"י, אטו צצציעי עסקינן וצודאי דעתו לצערו ולר"י אינו עובר, וכן תמה צצער הנהלך, ואני העניי לא הציעותי דצלצ"ה יקשה מה שצצשו שצמא חצצמוץ ויעצור צצ"י, הא יכול לצטלו קודם שצצמוץ לכ"ע, כצצ"ש פסחים, חלה ודאי חצצשו דלמלא יצמח לצטלו קודם חצצמוץ, הכי נמי יצמח מלהיות דעתו לצערו לצסוף, ולכן אחר ר"א חקתחא ללא חקרא סס עד שחיאפהו, דאלו לה כל השצצות. ועוד הקשה צמ"א ר"י אר"י, דצצ"ה דאמרין

ר"ש פסחים דמוץ ממש שעות ולמעלה אסור חמור חז"י קראי חז"י שצעת ימים שאור
 לא יראה. וכתיב אך ציום הראשון תשציתו, ופי' ר"י שם צתום' דנתיחרא דקרא קדריש, ולדעת
 ר"י הכ"ל אמצא הוי יתורא דקרא הא מנטרך לריך תשציתו לדהוי נל"ע, וימי צמשה ודעתו לצערו,
 ולא ידעתי למה לא הקשה ר"י חז"י מקושיתו שם על תירונו, דקושיתו חמור דאלטרין תשציתו
 לטרוח דלאחר איסורו מנחתו צמשה, ואיך יאמר תשציתו שהוא מיותר, אלא ע"כ אין כוונת ר"י
 דקרא תשציתו מיותר, כ"א אך ציום שהוא מיותר, דהוי מני למכתב צראשון תשציתו, וספיר ידעי'
 מני' דצמשה אחר איסורו, וגם דהוי נל"ע: והנה יסוד הוכחת ר"י דמשה סמוך ודעתו לצערו
 שאינו עובר צ"י, והוא דאוכל סמוך של הקדש צמועד דמעל דהוי צר ממון שיכולים לפדותו, הא
 יצבור עז"י, גם ע"ז חלק בשאגת אריה, דהא יכול לפדותו פמות פמות מכית לית צ"י איסור
 צ"י, ודבת ר"י ע"כ דנפשות ומכשיותו אין צו מוסר צ"י, דלכ"ל מואי פליגי צריש צילה צ"ש וצ"ה
 צמיעור לצערו אי צככותת אי צכית, מואי נ"מו בך פלוגתא, כיון דלדעת ר"י לא לקי אלא דצ"י
 דהוי נל"ע. אלא ע"כ דל"י צמפות ומכשיותו אין מוסר צ"י ופליגי צמיה הוי הסייעור לעצור עליו
 ע"ש, ולדעתי אין זו הוכחה, דהר"י סובר דגם צמפות ומכשיותו איצ צ"י מוסר צ"י, ולא מהני
 צפודיה פמות פמות ומכשיותו והא דפליגי צכית או צככותת חז"י, דהוי לאו הנל"ע, מ"מ כיון
 דמשתכח להו מלקות דעיי קיימו ולא צצטלו ולא צעלו, פליגי צמיה סייעור ילקה צלא קיימו
 או צצטלו לעה, וצ"י דדעת ר"י צזה מלאו שמונו, ולמעשה איך לתחלה שהמכריז הביא
 שהר"י צריא היה רגיל להשהות פרוסה אחת ומשורפה עד תחלת שעה שצביעת כדי לקיים ציעור
 כדעת רש"י שפירש צענת ציעורו בתחלת שעה, שלכאורה יפלא וכי מפני צכיה דציעור שאינו אלא
 מדרבנן היה סמוך על הסייעור לעמוד בצסק תשציתו ומתחלה שעה, אומנם היה דעתו לצערו כדינו
 ואינו עובר צ"י, כמ"ס הב"מ צמשי קי' קכ"ד, מוכח מזה דהא דלאחר ר"י צמשה ודעתו לצערו
 ואינו עובר צ"י מועט נל"ע הוא לדינא גם לדין (ולא כדעת הרב צ"י נפש החיים סוף שער
 ג' ובעל תפארת ישראל צ"י למשנה שכתבו שזה אינו אלא לריש"י דקוצר סמוך צמשה מותר צמשה)
 וגם צמיה סי' תמ"ז המזיק צדעת ר"י שכתב שהמואל סמוך צציתו צ"י שפוסה עליו כלי, חז"י שלא
 היה צבלל הציטול בגון שנתחמץ צ"י, מ"מ כיון שמתהיה אחרו כדי לצערו אינו עובר צ"י, וכ"כ
 בגרי"א שם, וכן הרב צאצן העחר סי' תמ"ד הוכיח לדעת ר"י, דמתניתין דהולך לשמוט את פסמו
 ולמול את צו צאצן שהות דמצטלו צלצו, זה מייירי איך מ"ש' ולמעלה, ואף דעשה תשציתו מותר
 טפי שיעור עליו צכל שעה, מ"מ עשה דפסח ש"ש צו כרת חלים טפי מעשה תשציתו שאין צו
 כרת, והטעם דמשה ודעתו לצערו אינו עובר צ"י מועט נל"ע, וראיתי לחכם ח' שהקשה עליו
 דלכרעה עשה דפסח ודאי דאי אפשר לדמות עשה תשציתו אם הוא אחר זמן איסורו ללא מני
 וצטלו, כי איך ישמוט הפסח והכתיב לא תשמוט על סמוך דם צמיה, והרב צל"ח פסחים מ"ט, וכן
 צמשה רע"ק ח"ג שם צמשה משתדלים הרבה ציעור קוש"י זו, ולדצרינו הכיל דכשדעתו לצערו,
 צמשה זו מנלה שצמטלו צלצו צרגע זו, ונתקיימה עיקר מנחת תשציתו שאמרה תורה, דמ"ה
 צמשה קיימא לצטלו איך אחר זמן איסורו, וכן מדרבנן מייב לצערו חיה רולה לקיימו חז"י,
 וכיון שקיים מנחת תשציתו עד שאינו עובר צ"י, מנילא אין כאן עוד מוסר לא תשמוט על סמוך,
 שהסמוך כבר צטלו צמה סמוך דעתו לצערו (עיי' צ"י ראה שם הצמיה דעת צבלל אין העור,
 דל"י דמוץ צמשה צמשה סמוך צמשה קיימו לצבל). והנה מונה שפירש"י צמיה דמואל
 סמוך צ"י טופה עליו כלי, שאינו עובר צ"י דהא ציטלו מואתמוול, מזה הוכיח בשאגת אריה דדעת
 רש"י צמשה ודעתו לצערו עובר עליו ללא כדעת ר"י, ולדצרינו אין מזה ראה דמרא דמיינרא
 דטופה עליו כלי מוצר שם שהוא רב יודיה חמור רב, ולדידיה סמוך אינו צמשה לצטלו מ"ה, וכן
 לכן לא מהני דעתו לצערו, אומנם לדין דמוץ שעה"פ מותר מ"ה, צמנה מ"ה צמשה קיימא
 צמשה לצטלו, ומהני דעתו לצערו שלא יצבור עליו, והדברים מוצאים מ"ש צמשה ראה, ע"ש:
 ומנה שפסק הרמב"ם דלקי אלא דצ"י צמנה סמוך או סמוך עיסה צמשה. אינו מוכרח כ"כ לומר
 לית ליה דלאו דצ"י הוי נל"ע, דאף אי הוי נל"ע מ"מ צמיה מקיים סוף כדי ליעור של התראה
 שפיר לקי, דפוסק כמ"ד קיימו ולא קיימו מ"ה התראה, ונראה דל"י לדעת האחרים שהציא הר"ן
 צמוך סמוך דקיימו היינו לאחר זמן כלומר אחר שהתרו צו צ"ד לקיים העשה, כמ"ס הוא עגמו
 ר"פ אלו הן הלוקין, מ"מ נראה דהיינו דוקא צמשה לראוי הנל"ע שאין צמשה חוספת איסור אחר
 שצבר על הלאו, אצל צלאו דצ"י שיעור עליו צכל שעה ושעה, לכ"ע לקי מיד אחר ההתראה
 כשאינו רואה לקיים עשה תשציתו, כי אם יתן לו הרחבה זמן לקיים מנחת תשציתו אחר זמן,
 אין קיום מ"ע כוונתו ללאו לפטרו ומלקות, כי לאו דצ"י דונה ללוש כלאים דלקי צמשה כדי
 לפטרו ולצושה, ואם היו מתריץ צו על כל שהי' ושהי' מייב על כל אחר ואחר כיון דבתחלת הלציה

עבד מעשה, כמ"ס הריטב"א סוף מכות, וכ"כ הבי"מ, הי"ג צחמץ כיון לעבד מעשה תחלה להסמיץ העיסה אם שוהה אח"כ אם מתרין זו על כל שהי' ושהי' דהיינו צדקי לנערו ולהסמיטו היו מלקין אותו על כל א' וא', וא"כ אם מקיים עשה דתשניתי נשעה שליטת לא מתכזר לומר שמתקן זה ללאו דצ"י שעבר נשעה ראשונה, כיון דמעשה נשעה יחדש עליו האיסור (דהוי כעין לא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי), ובלא"ס כיון דתמויז לקיים עשה דתשניתי, הצ"ד מייצין לכוונו לקיים עשה (כצחולין ק"י) ואפי' צמיע שמתן סכרה גדלה, עכ"פ קלת כפי' עושיין (כט"ו יוד' סי' ר"ט) ומכשי"כ צוה שעבר על הלאו ומוטל עליו לקיים העשה, נודחי צ"ד כופין אותו מיד לקיום העשה לצל יחדש ויתוסף עליו האיסור (ע"י תומים סי' ל"ז סקט"ו), ונ"ל עוד דאשי' למ"ד בטלו ולא בטלו, דכל זמן שאינו מנעטל האיסור צידים אינו באיסור לאו, כמ"ס רש"י והריטב"א שם צמכות, שהאיסור כאילו פורח באויר, מ"מ כל זה אינו רק בשאר לאוי הנליע שאין בהם תוספת איסור אחר עבדת הלאו, אבל בלאו דצ"י שבכל עשה ושעה יחדש ויתוסף עליו האיסור, יודה ג"כ דלקי מיד כשאינו מקיים העשה אחר ההתראה, דאי לא כינחא הכי תמה על עולמך, המעשה שנתו צמזיז כל ימי הפסח ולא קיים עשה דתשניתי וגם לא בטלו צידים, לא יהיה באיסור לאו דצ"י, למיד בטלו ולא בטלו, ח"כ יהא מוטע בשכר, וקלת הוכחה לזה, מנה דלומר ר"י שם צמכות ח"ן לנו אלא זאת ועוד אחרת, דקשה (קושיית חמ"ו צחט"ו ר"ע איגר סי' י"ט) דמתכחח לה עוד שליטת, והוא לאו דצ"י, דלר"י דאין ציעור חמץ אלא שריפה ומשכחת לה צניטלו צידים כשהשליטו לנהר, וכן לרבנן דהשניתי צ"ד, ומשכחת לה צניטלו צידים כשעירב החמץ ברוב הימח, דזהו דאי לא קיים עשה דהשניתי דהא אינו מושגת והיעולם ואי אפשר לו עוד לקיים העשה דאף אם ישיגתו אותו הוא נשפית דבר המותר (יעו"ט ש צחט"ו צ"ט) אלא ודאי דבלאו דצ"י אין הללו תלוי בצניטול העשה ולכ"ע לקי מיד כשאינו מקיים העשה אחר ההתראה, ודאייתו צחט"ו חסם לצי סי' מ"ג שכתב צדעת הרמב"ם הנ"ל דלקי צעלל קיים עשה דתשניתי בחוך ימי הפסח והשהו עד חמ"ט, והוא דחוק גדול לומר כן צדעת הרמב"ם שאין דרכו בחבורו לכתום הדברים והיה לו לפרש תנאי זה דלא לקי טרם עברו עליו כל ימי הפסח, ונראה שדחק לומר כן מדחי להלמי' (בפמ"י מנסהדרין) שפי' דעת הרמב"ם דקיימו ולא קיימו היינו כל זמן שיג צידו לקיים העשה, ונטי' לדעה זו מדכ' הרמב"ם בנערה בתולה צאונם שכופין אותו להחזיר ולא לקי, אלאו אפי' שהתירו דצ"ד קיים עשה ולא קיים אין לוקין אותו כ"ז שלא מתה כיון שיג צידו לקיימו, יעו"ט, ואין זו הוכחה, כיון דהאמת הוא כן לחונם שותה צעני' ומקרא דלא יוכל לשלטה, כרש"י בתורת ל"ט, וע"כ ישאנה, ח"כ לא שייך צ"י לומר שאין מלקין אותו כ"ז שיג צידו לקיימו: (פ"ו מקרא קריש, ערש"י, ולשו' מנילחא (כפי גרסת הגר"א) קדשהו צמאל וצמשתה וצמכות נקי, וכ"ס בפרש"י פ' אמור, ונ"ל כוונתם, למה דאיחא (ילקוט פ' כי תשא רנ"ו שפ"ו) צמס תנא דצי אלי' והתקדשתם והייתם קדושים ומכין היה ר"ג אוכל חולין צמטה, אמר לא לכהנים צלצד תבנה קדושה ומסיגי אלא לכל ישראל, וכ"כ חוס' (חולין צ' ד"ה עמא צחולין) ומקרא זה אזהרה לכל ישראל שיאכלו חולין צמטה, וכמ"ס רמב"ם (סוף הל' טוונת אוכלין) שהפרישה מן הטוונת מניחה לידי טהרת הבוף ומעשים רעים, וטהרת הבוף מניחה לידי קדושת הנפש מן היעות הרעות, וקדושת הנפש גרומת להדמות לשכינה, הנה הפרישה היתה הלו חף שבכל יעות השנה אי אפשר להזיז זה את ההמון, עכ"פ מחרים עליו ציני הרגל, וכבר כתב המג"א סי' תריג צמס של"ה דאף שכולנו עמאי מתים יכולים לאכול חולין צמטה, ולזה אמרו (ר"ה ט"ו) ובנבלתם לא תגעו צרגל, שחייב אדם לטהר עמו צרגל, ומונעמעות דברי הרמב"ם הוא מהיית (ע"י משנה למלך סוף הל' טוונת אוכלין), הנה ע"ז אמרו כאן קדשהו צמאל צמשתה וצמכות נקי, ולפי"ז גם ר"ה ויהיב שגאל צמס ומקרא קדש גם צמס יתחייבו צבל אלה, (ע"י ונג"א ססי' רמ"ג) שכתב דצי"ט אוכלין צמטה, ומעשן של דברים יראה שגם הנשים אימתהו צבלל אזהרה זו, והרצ צמאנת אר"כ סי' ק"ו העלה שצרי' וירכ אין סמיז לטהר עמו, והנשים אינן צבלל טהרה זו, ואינו נוהג צמ"ה, ולדעתי אין דצרי' מוכרחים, גם יסוד דצרי' שם, הא דבאשתו ארוסה שאינה מנוחה לה (יבמות כ"ט) אינו אלא למ"ד אשה חייבת צממחה, אבל לצ"י דלומר (ר"ה ו') אשה צבלל מנוחה אין ענין לאזהרה זו צרגל, שאין רגל חלוק לה מכל ימות השנה, ע"ש. הוא תמוה, דהא מרא דקוש"י תמס צימות אצ"י הוא: כל מלאכה לא יעשה, לפעמים אוקר את האדם על הדבר, כגון לא תעשה כל מלאכה, לא תאכל דם, לא תקום ולא תטר, לא תכך רכיל ודומיהם מנאמר הפועל (אקסיף), ולפעמים אוקר את הדבר על האדם כמו כאן לא יעשה, וכן לא יראה לך חמץ, לא ינחא שאור צמתיס, לא יהיה לך אלהים אחרים, ודומיהם מנאמר הפועל (פאקסיף), ומנאחו שני הלשונות גם צמחז אחד (דברים כ"ג) לא יהיה כלי גצר על אשה דהיינו כלי גצר אסור לאשה, ולא ילצש

גבר שומלת אשה דהיינו שהאיש חסור בשומלת אשה, וכן צענין אחד צשני כחוצים לא יהיה לך אלהים חסרים לא חששה לך פסל; וכאשר נשים על לב ע"ד רצותינו מנאל לכל אלה השנויים טעם נכון אשר יאריך זכרון כולם כאן, ולדוגמא אליהם נא ענין אחד אמרו (פסחים כ"א) חמץ צפסח חסור בהגאס שחומר לא יאכל חמץ צפסעל, כי צלשון פעל לא היה צמשמע רק חסור אכילה לא הגאס, וגם החולק ואומר שם ללשון לא יאכל לא תאכל גם חסור הגאס צמשמע מורה הוא שיש חילוק בין פעל לנפעל ואינו חולק אלא ע"ז לזר שיהיה ההבדל בין פעל לנפעל אלא אכילה לרוב על חסור הגאס, אבל דעתו שהוא מרמז על שאר ענין, אבל הכל מורים שלא צמקרה ישמע הכתוב פעם צלשון פעל ופעם צלשון נפעל (רש"י): יעשה לכם, לרצותינו (פסחים י"ז) לכם ולא לגזרה לכם ולא לנכרים, וכן עיפה חיה של נכרי וחיה של ישראל חסור לאפות צ"ע (צ"ה כ"א) ואפי' למלאות זו את החמור כדי שיהא הפת נאפה יפה חסור, ואף דקי"ל כרצ"א שומלתא אשה תורה פת אעפי' שאינה לריכה אלא לכבד אחת מפני שהפת נאפה יפה, היינו דנכלהו של ישראל אין זו חסור לחוריית' דיוכל לאכול זה כמו זה דהוי כמו הואיל, או משום דנוקלעי אריתים, וכיון דליכא אלא חסורא דרצנן, מהכי לרצ"א האי טעמא דפת נאפה יפה להחיר אף לכתחלה, אבל חסור לחורייתא אין מחירין מטעמא דפת נאפה יפה. (חומ' שם צצ"ה ד"ה עיפה, וע"ש בפני יהושע) וכן מ"ש התוס' (פסחים י"ז ד"ה עד שתאפה) דמותר לאפות חלה מנחה מטעם שהפת נאפה יפה, הוא מטעם דאית צ"י הואיל (ע"ש צפני יהושע פסחים) ואין זו חסור לחורייתא. ונתיישב צה קושית הגאון מוהר"י (ערכי סי' ק"ח) למה צפני למני עגרת אינם דוחין י"ט יאפו שמים וצלט פת לערך י"ט ויאפו שתי לחם עמו, ופת נאפה ומותר מטעם י"ט ושתי לחם נאפות צמנו, וצלטות י"ט שלו פ"ג בוסוף קת ציור בקושימו, לטשיטת הסוקים דלא החיר רצ"א רק אפי' ולא הליטה, היו יכולים ללוט שתי הלחם קודם י"ט, כיון דצאות חנין, ויאפוס צ"ע עם שאר פת, ע"ש. ולדעת תוס' הכ"ל לחסור לחורייתא אין מחירין מטעם שהפת נאפה יפה, כיון דגלי רחמנא לכס ולא לגזרה, וחסור ותיית לאפות צ' הלחם צ"ע אין זו הימר מטעם שהפת נאפה יפה. אמנם יש ונקום לקושימו לרעת הירושלמי דמנאחר זו ללא דעת התוס', דבנחתי פ"א דחלה מ"ח, איתא עינת הכלבים צמנו שהרועים חוכלים ממנה נאפה צ"ע, ומוקי לה צירושלמי כרצ"א מטעם שהפת נאפה יפה (ע"ש צ"ע), אף שהוא חסור לחורייתא. והנה למחגי דמעילה (פ"ג מ"י) שתי הלחם מועלין בהם משהוקדשו, ופרש"י משהוקדשו צפה, וכ"ס הרמזים (פ"ג מועילה ה"ח), איכ חסור לאפותו עם פת אחר כדי ליתות הפת צאפי, דהא מעל צמה שנהיה ציפוי הפת. אמנם ומחצר להנחת יופי אפי' דפת הוי שלא כדרך הגאס ואין זו מעילה, כרצא (פסחים כ"ו) דריצ"ז ישב צללו של היכל, מטעם דהיכל לחורו עשוי והוי שלא כדיה. (והרצ צשאגת ארי' סי' ע"ו העלה דאשם מעילות חייב אף שלא כדרך אכילה, ושפיר הוי יתייב חסור כולל, ומיישב צה קושית הגוי שצעות כ"ד צ' דמשכת לה חמנו, יעורש שקיים ללא כדעת התוס' ד"ה שאני היכל, ולא הציטתי דהא קושית הגוי' הסם הוא ארצא דאמר למאן דאית ליה חסור כולל וכו', ורצא צעמנו הוא דאמר צפסחים שללא כדה"ג אין זו מעילה, ורצ"י התוס' אמורים על רצא, ורצא ע"כ סוצר כלידך דקא מוחיצ (פסחים כ"ה) דפליג על אצ"י וסוצר להכי קמוייר מנבלה מה נבלה דרך הגאסה אף צ"צ דרך הגאסה, הי"ג צמעילה דילפי' חטא חטא מתרומה מ"ל כאלו חתיב אכילה צגופיה (עיין צמח"א על תוספות פסחים) ורצ"י התוספות מוכרחים מדצרי רצא עלמו עיין מ"ש צפ' ראה (י"ג י"ז) ע"ד השאגת אריה צזה. והרצ צב"ש יישב קושייתו הנ"ל כיון דשתי הלחם אינם קדושים קדושת הגוף כ"א קדושת צדק הבית עליהן, ומללא אפסלו צלינה כשנאפות מעייט, וכיון דלא הוו אלא קדושת קדושת ים להם פדיון, ומטעם זה הוו דבר שיש לו מחירין, לכן חסור לאפות שתי הלחם עם פת אחר, שאיכרו שאר הפת צרימא, וכשיטת הסוקים דצחיסורי' משהו רימא מילתא היא, ואני העני תמה אף פשוט ל"י למימר ומללא הוי רק קדושת דמים יש להם פדיון, הא קימ"ל (מנחות ק"ח) טעמים נפדים טעורים אין נפדים, שכל הכאוי למנצח אינו יולא מידי מנצח לעולם, ואפי' דקדושת דמים נינהו אין נפדים, הואיל וטעורים הם (עיי' תוי"ט פס"א דמנחות), ואפי' לשמאל דאית ליה חסם דקדושת דמים נפדים אפי' הם טעורים, עדיין יקשה היאך הוי שתי הלחם מטעם זה דבר שיש לו מחירין, דהא כצ' כתב הר"ן (נדרים כ"ט) דהא דמחצ"י להקדש לדשיל"מ אפי' דליכא מנחה לחתול, היינו צקדשי צה"צ דע"כ לפדיון קאי, ע"ש. איכ שתי הלחם דמלרכיין להו לכצ"י עגרת ע"כ לאו לפדיון הם מוודים ולא נקראו דבר ציל"ע. וצעיקר קושית הכרחי נ"ל שאין חופין צ' למני עגרת צ"ע עם שאר פת מטעם שהפת נאפה יפה, כי מוצר צה שאינו כ"א ערנה לאפותם צ"ע ולעצור לחוריית' וצפרע לרעת הר"ה, שאין מותר לאפות שאינו ראוי צצצ"ל הראוי רק כשמתכוון צאמת להשביח הפת

הפת, אצל בלח"ה לא, (עיי' מנ"א ס"י תקי"ז סק"ג) כי לעולם הטפל ישמש לעיקר לא הפך, ושתי לחמי עגרת שהם חובת היום לכבשי עגרת ומורוים להציאם, והם מנכזים זל"ו, צלי ספק שהם מנד קיום מנחתם יותר עיקריים ומסובים נגד שאר לחמים הנאשות לנורך י"ט שאינו רק למאכל הדיוט, איך נאמר שהעיקר והמסוב ישמש להטפל ליישותו בחפ"י, ובפרט כשתי לחמי עגרת נלוותים מעיי"ט, אם לא יאסרו אז רק יניחם ל"ט, מי לא יודה שאין הכוונה ציה לחמת ליישות פת הדיוט, כי"א ערמה לחפוטם צ"ט, וזה לא יתכן לעשות העיקר טפל והטפל לעיקר: יעשה לבם, אמרי' (פסחים י"ז) לכס ולא לבגזו לכן לחם הפנים ושתי הלחם של עגרת אין אפייחון דוחה י"ט, וכתבו בחוס' (מ"ה ד"ה הואיל) א"ע"ג דאיכא למימר הואיל אי צעי פריך להו, כיון דלא שכיח לא אמרי' הואיל להחיר, ומטעם זה אמר ר"א שם לא תקרא לה שם עד שתאפה, ולא אמר תקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעם הואיל אי צעי מתשל עלה, כיון דהואיל אי צעי מתשל עלה לא שכיח לא אמרי' להחיר לכתחלה לחפוטם המלה בקריאת שם. אצל צדיעצד שיהיה יולא ידי חובת מלה צמנה של מעשר שני שפיר היינו מחירין חפ"י לר"ע דמע"ש ממוון גבוה, ומטעם הואיל אי צעי מתשל עלה ומחשבינן ל"י כשלו ואקרי מלחכס, (ע"ש בחוס' תימה לרשב"א ובמהרש"א ס"ט). ובדברים אלו מלאנו יישוב לקושית חוס' רע"ק צמנה דזמחם (פ"ט מ"ג) צמערצ קדשים בקדשים מין צמניו, והם קרבנות אשמים דנעו סמיכה, דירעו עד שיסתאצו, ולרנצ"ס יש תקנה שימן האחד חלקו למצרו, ותמה איך יכול להקנות, הא פסק (פ"ד מנעילה ה"ט) דהמורכ עולה ושלמים לא עשה ולא כלום, ע"ש שהים צ"ע ולדברים הנ"ל יש לומר, דהא דאין מוכרין עולה ושלמים הוא מטעם כיון קדשים יניחו אינם ממוון של צעלים, ואין אדם מוכר דבר שאינו שלו, כמבואר בסוג"י דפסחים פ"ע ז. והא דלא אמרי' דנקרי שלו. ומטעם הואיל אי צעי מתשל עלייהו, דגם בקדשי מצחא אית צרו שאלה, כמבואר שבועות כ"ד ז' צמקדשין. מ"ו כיון דלא אמרי' הואיל להחיר לכתחלה, לא נוקרי שלו ואין צידו להקנותו, אצל צדיעצד צמערצו קדשים בקדשים, שפיר אמרי' הואיל אי צעי מתשל עלה, והוי כשלו ויכול להקנותו למצרו: (י"ו) ושמרתם את המצות. אל תהי קורא את המלות אלה המלות כדרך שאין מתמילין את המלות (רש"י מנכילתא), מבואר ומה שאעפ"י שדורש המקרא צאל תקרי' מ"ו אינו מוליא המקרא מדי פשוטו דאל"כ מאחר שדגש המלה למטה צאל תקרי' היאך חזר ואמר כדרך שאין מתמילין את המלות, והנה צ"ע שדגשו רבותיו צאל תקרי' כצד ציארו המצדדים שאין כונתם לשנות הקריאה, דהרי אמרו לשון זה אף צמקומות שאין צם חלוף הקריאה, ומנ"ש צפ"י כל מוס לא יהיה צו (ויקרא כ"ג כ"א), אצל כונתם צאל תקרי' חלוף המוון לצד, ע"ש. וכעד גדול לדברים כי מלאנו להם שיאמרו לשון לא כת"צ על המלה הכתובה בחמת, אלא שאין מוצנה כנו צמקומות אחרות, שהרי כת"צ צמנרה ר"פ תלוה להעלות כד תמיד, ובחגיגה (כ"ו ע"ג) אמרו מוכרה לא כת"צ צה תמיד אלא ודאי כונתם אל תצין צמקא זה שמיכת המלות לצד כי"א גם שמיכת המלות, ואף ששני השמות האלה מערשים מתחלפים מ"ו עיקר יסוד מוצנח אחת היא, כי מלה לו להוראת הלוי הוא לרש"פ מלשון חילה, שהוא מה שבחר אדם על זולתו והוא אף עליו לשיעשה הדבר, ואמרו צמ"ב אין לו אלא לשון זיכור מיד ולרבות וצמקום שיש צו מסרון כיס, כי צמקום שיש ח"ב לרין המלה להיות יותר אונץ ומחרו את המקבל כדי שישלמינו, וכן שם מלה על הלחם שלא צמנץ הוא לדעתו ג"כ מטעם חילה ומיכרות שלא יניסוהו להחמיץ ועושים אותו צמיות, ע"כ אין כאן זרות כ"כ אם נשתם צהוראה יחד: (יש) כי כל אוכל מחמצת ובגרתה, מלת כי הוא לכתנת טעם על האזרה הקודמת, כלומר לכן החסרנו שלא ינלא השאור בצמניו, לפי שאכילת הפתן צמורה צמיו צכת. והרין ריש פסחים כתב, אשפר הא דהמנייה תורה ציה טפי ומבשר איסורין לעצור עליו צבל יראה וצ"י, הוא כדברי הראשונים משום דמנץ לא צדלי אינשי מנ"י כל שאל ומויר איסורי' טפי דאית צי צכת. ודבר תימה הוא שהציא צם הראשונים טעם המפורש לפנינו צמקרא. וכן (לעיל פט"ו) אמר קרא משציתו שאור מנתכס כי כל אוכל פתן ונכרתה מבואר צמקרא טעם מלות משציתו לתומר אכילתו, והרין ריש פסחים כתב מ"ע דמשציתו הוא צאחד טעמי דצרים או ע"י צטול חפ"י לחמץ ידוע, או ע"י ציעור כדי שלא יעצור עליו צצ"י וצ"י, ע"ש. והוא ג"כ מורה איך כתב טעם דמשציתו משום צל יראה, הא צמקרא מפורש לפנינו טעם עשה דהצמחה משום מומר אכילתו, והנה הפ"ח (צט"י תל"ח) הציא צם הגאון דלחמץ ידוע לא סגי צצטול צעלמח והארין צדאיות למחור דעת הגאון והוכיח דצטול מהני חפ"י לחמץ ידוע, ע"ש. ולצטוף הציא דצרי הרין ה"ל שכתב שהטעם שהמנייה תורה צמנץ לעצור עליו צבל יראה וצ"י הוא משום דמנץ לא צדלי אינשי מנ"י, וע"י כתב הפ"ח ואין זה מחור שהרי לא הזקיקה תורה לעצור חמץ מן הצית אלא לצטלו, ואכתי איכא למימש שמה יסכס ויאכלנו, ע"כ. ודצריו יותר ממורים שכתב אינו מחור חטעמיה דהרין, שהוא צמחה מוקרא מפורש, ועוד לפי מה שהוכיח

שהוכיח דע"כ ליכא למימר דטעמי דלחברת כל יראה וז"ל הוא ומשפחא דילמא אחי למיכל מני', דאי אחי אחרי דעשה דחשביה יכול לקיים דצטול לחוד דהא אע"ג דצטלי' ואסקרי' אחי משפחא דאחי למיכל מני' דעשה דחשביה עומד, לפי הוכחתו זו, כל דנין הפירוש דכחיותו להוכיח דמני צטול לחמוץ ידוע הפך דעת הגאון הוא כחבר צעלמותו, דמקרא מפורש לפנינו דעשה דחשביה הוא משום חומר אכילתו, ולעשה זה ע"כ עשה דחשביה אינו צטול לחוד, דעדיין אינו למיחס דאחי למיכל מני', אלא חשביה ע"י ציבור דוקא ומוכח דעשה הגאון דלחמוץ ידוע לא מהני צטול כ"א ציבור, וכן דעת הרמב"ם (פ"ג נחמוץ ה"ג) לנוסחת הכינוי, וכ"ד הראש"ד כו"ט ה"ג צ"ח תל"ח. והרב זמנ"י שלמה צבוג' דני' חניות כתב דגם רש"י סובר דלחמוץ ידוע לא מהני צטול מה"מ כ"א ציבור, והרב זמנ"י יהושע הביא ראיה לשיטה זו, דהיחך אפשר לומר דמהני צטול לחמוץ ידוע, מה פליג ר"י ארצנן דזעו פירור חורה לרוח, אלו צטול עדיף מפירור חורה לרוח, אלא ודאי לענין לאו דכל יראה כפי צטול אף נחמוץ ידוע, דכשצטלו הו"ל של אחרים, אזל קיום עשה דחשביה אינו נחמוץ ידוע רק בשטיפה או פירור דזבוב ונקיים העשה צידים, אמנם כשאי אפשר לו לקיים העשה כעיקר מלכותו כגון שאין החמוץ אצלו או שאין לו עלים יקיים העשה דחשביה צטול. (עיין פני יהושע פסקים ד' ד"ה כיון דצדיקת חמוץ דרצנן, וד"ה וצתוספת) והרב זמנוקר חיים סי' תל"א הדין דעשה הפנ"י דנחמוץ ידוע בכל חופן אינו ונקיים עשה דחשביה ע"י צטול אפי' צאינו מני' אצלו, וע"ש מה שיישב לסתור ראיית הפנ"י, ולצדקו הקשה על הפנ"י, אמאי הו"י צ"י וצ"י לאו הנ"ל, הא הלאו כולל יותר מהעשה, דנחמוץ צצבורות לימא לקיום עשה, ולאו צ"י וצ"י אפי' אינו גם נחמוץ צצבורות, והא כלל כ"ל הרמב"ם ריש תמורה, ללאו דתמורה לא הו"י נ"ל, שהלאו כולל גם לצד ושותפין והעשה לא יוכלו לקיים, ע"ש. ולמה שאני משער דעשה הפנ"י דצאינו מני' אצלו אף שהוא חנוץ ידוע שפיר ונקיים עשה ע"י צטול, אין כאן קוש"י, אמנם גם לפי דעתו נ"ל שאין קוש"י מן דתמורה, דלעת הרמב"ם צדו לריב דצבור, דלכאורה דצדו קותרים זל"ו, דצ"י וצ"י ונמורה ולו הו"י כתב דלאו לא תצא אל ציבור לעצבו הו"י נ"ל ע"ש דהא תשיב לו את העצבו, אע"י דהלאו כולל גם העשיר והעשה אינה רק צעני, ע"ש דמשה למלך דשנית דצדו נ"ל. וגם הרב צטורי אכן (תנינה ט"ו) מתקשה לדעת הרמב"ם דתמורה, אמאי אחרי' ללאו דמחר ונקרי נ"ל דבאש תשרופו, כיון דשריפת קדשים אינה אלא ציום ולא צלילה הו"ל שה"ג ונשים פטורות מעשה, וכיון שהלאו כולל צין איש צין אשה, והעשה אינה אלא צאינו, לא ונקרי נ"ל להרמב"ם, ע"ש. לכן נ"ל דהא שכתב הרמב"ם דתמורה דלא הו"י נ"ל מפני שהלאו כולל יותר מהעשה, אינו כלל צעני עמנו רק מלטרף עם מה שאמר שם דתחלה דלא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי, וכיון דקלישא עשה זו מנשי' לרדים, הא' שיש גדה תרי לאוי, הו"י מלך עמנה נמי קלישא שאינו כולל כל מה שצלאו, לכן לא הו"י לאו דתמורה נ"ל, אבל צעלמא היכי דליכא אלא חד לאו שפיר הו"י נ"ל, אע"ג דהעשה אינו כולל כל מה שצלאו, ונימא דעת הרמב"ם צלאו דלא תצא אל ציבור לעצבו, וכן לאו דלא תותירו, דהו"י נ"ל. והא דלא כפי' ל"י להרמב"ם צמה שאמר תחלה דלא אחי חד עשה ועקר תרי לאוי נראה שאין זה דבר צדור כ"כ, דהא לאו צ"י וצ"י הו"י תרי לאוי (כמ"ש הרמב"ם פ"א נחמוץ ה"ג) ומי' ונקרי לאו הנ"ל (פסקים ל"ה ח') [ודומק למלך צין תרי לאוי דמני' או לא, דעשה ה"ש מורדון (צתום' חולין פ"א ד"ה הנה למחוסר זמן) ואף שצתום' שם מולקיס עליו, כדן מתקשה דצצדיהם הרב צשאגת ארי' סי' פ"ב, ע"ש. והא דכתב הרמב"ם שם דצקנה חנוץ צפסק דעצד מעשה לקי, אע"ג דהו"י נ"ל, כדן ייטבו דמיירי צשאין צידו לקיים העשה, כמ"ש דהגהת עשה למלך שם] וכיון דהך טעמא דלא אחו חד עשה ועקר תרי לאוי אינו צדור כ"כ, לכן יכ"פ הרמב"ם עוד לפנינו, שהעשה אינו כולל כל מה שצלאו, וכיון דמנשי' לרדים איקלש העשה לכן לא הו"י תמורה נ"ל ע"ש. — וצלאו הכי אין לדמות שארי נ"ל נ"ל דתמורה, (כמ"ש הסו' שם צחולין) דתמורה לא הו"י נחוק גמור, שאין שם מעשה לתקן הלאו, דהו"י קדש לאו עשוי' הו"י דמלחיה קדש, אבל עשה דחשביה, ודעשה עצבו ודעשה נחר דאחי צדו מעשה צידים הו"י עשה גמור, שפיר הו"י נ"ל אע"ג שאינו כולל כל מה שצלאו, דאע"ג דעשיר אינו מלווה בהשגה, עכ"פ ישנו צידו להשיב, וכן צעשה דחשביה אף שצמחוץ ידוע אינו ונקיים עשה צצטול, עכ"פ מהני ל"י דמקלח שלא לעצור על צ"י וצ"י וכן צתור, אף שאין האשה מקיימת עשה דשריפתה, עכ"פ צידה לשורפה, מה שאין כן דתמורה שהעשה מאליו נעשה, ואין צצבור ושותפין לקיימה, שאם המירו אין תמורתן תמורה, לכן גם צמיד לא הו"י נ"ל. והנה מדמנוצח לפנינו דמקרא דעשה דחברת חשביה שאור וצתים הוא כפי' וגרר לצלי צוא לאיסור אכילה, ככתוב אחריו כי כל אוכל חמוץ וכרחה, ממילא ידעין דצין איש וצין אשה מוצרכים על עשה זו דחשביה, אע"י דמלכות עשה שה"ג נשים פטורות, מי' כיון דחלה קרא חיוב עשה זו דמומר האכילה, גם האשה

האשה הוזכרה. וזוה לא מלרכינן לכל השקלא וטרי' של הרצ בשאגת ארי' (סי' פ"ב) שהאריך שם להוכיח לחי' ע"ג דעשה השביתו הוי מ"ע שה"ג מ"ע נשים מייצות, דהא מוצאנן לפנינו צמקתא, וכד דייקין בהוכחתו יש לדמותה, כי אחר שגנה וסתר העלה, מרילפינן (פסחים ה') שאור שאור לגז"ש, ונה שאור האמור צבחים וכו' אף שאור האמור צבולין וכו' ומה שאור האמור צבולין וכו' אף שאור האמור צבחים וכו' הכי נמי ילפי' מהך גז"ש מה שאור דרשיי נשים מייצות, לכל מליאת ל"ח אף שהזמן גרמא נשים מייצות, אף שאור להשבתה נשים מייצות אף דהוי מ"ע שה"ג, ע"ש. ואין הוכחתו צדקה, ומה שכתב הריטציא (קדושין ל"ד) ח"ל קשי' לן אהאי נשים פטורות מליאת דהא דרשינן סמוכים לילת וכלאים למפטר כלאים זליאת וא"כ יימא נמי כל שיטנו צבל חלבט שעטנו ישנו צבדיליס חעשה לך והני נשי הואיל ואיתנהו צבל חלבט שעטנו איתנהו נמי צבדיליס חעשה, דדכותה דרשינן גבי מלה דלע"ג דהוי מ"ע שה"ג נשים מייצות זה דלמרי' כל שיטנו צבל חלבט חלבט חמץ ישנו צקוס אכול מנה, ואיכא למימר דשגמא גבי מלה כיון דליכא למדרש מילתא אחריתי גבי היא סמיכתא דרשינן הני אצל צמוקין לילת וכלאים כיון דליכא למדרש צ" למפטר כלאים זליאת, הו לא דרשינן צ" אידך דלתי לסתור הכלל שצדינו לכל מ"ע שה"ג נשים פטורות, ע"כ. וכ"כ שם זהא דלמרי' סד"ח בילך ט"ו וט"ו ומנה הנותן קומיל, ח"ל ולא דרשינן ל" למייצ נשים צבורה דהוי מ"ע שה"ג, ללא דרשינן לסתור הכלל שצדינו, ע"ש. וכ"כ הר"ן שם, ע"ש. הרי לפנינו מרי מגדולי הראשונים שהסכימו שאין צדינו למדע ולדרוש גז"ש ולסתור הכלל שצדינו ולחייב נשים צמ"ע שה"ג, אונס לדצרינו מיז הנשים מוצאנן צמקתא, והרצ בפני מגדים (בפתיחה הכוללת להלכות פסח חלק ראשון ס"ו) כתב דמדברי תוס' (קדושין ל"ד א' ד"ה מעקה) יראה לכל התירושים שם דעשה ולי' שה"ג הללו רובא זהם ולא העשה, אי' אין הנשים מוזוים בעשה דתשציתו, ע"ש. והוא יותר תמוה, (ועיין צ"ן (קדושין ל"ד) צוה שמתלק בין עשה ול"ת דמעקה ואצירה ושלוח הקו, בין עשה ול"ת דשצת וי"ט, אע"ג דהעשה דשצת וי"ט הוי מ"ע שה"ג מ"ע נשים מייצות זה, כיון דהלאו והעשה שצת ולי'ת ולא אפשר למשלגיהו שהם צאים כאחד, ע"ש. לדצרינו יש לרין הרבה בלאו דצ"י וצ"י ועשה דתשציתו אי דמי ללאוי ועשה דשצת וי"ט). אחר איזו שנים הראני מכם אחד צפיר צר יעקב צביאורו לאורח מיס שהתעורר על מנחת דצרים שכתבתי צוה על דצרי הר"ן, ואחר שם, אונס הקשיתי על טעם הר"ן, דהציעור הוא מנטעס דילמא אחי למיכל נמי, אי' למה חילקה התורה צמנו על כצרי המופקד אלנו בין קיבל עליו אחריות או לא, ולמה לא נמוש גם בלא קיבל אחריות שיצוא לחבלו, ועוד קשה, לבית שמאי דלית להו צריש מנ' ציפה חמץ בככותבת לענין ציעור, ולענין אכילה מורו דאף חמץ צביות, כדליתא התם דף ז', ואמאי חילקה התורה, כיון דחייב כרת על אכילה צביות למה אינו מחוייב לצער צביות כדי שלא יצא לחבלו, והניח צ"ע. ולדעתי אין כאן תימה, דהא דצצרי דחמץ בככותבת לענין ציעור אינו רק לענין הלוא, אצל חיוב עשה דתשציתו גם צ"ש מורו דחמץ צביות, וכמ"ס הל"ח שם צ"ציה, דדוקא צענין לאו דצ"י הוא דצצרי צ"ש ללא ילפי' ציעור מאכילה אצל לענין עשה דתשציתו ודאי ילפי', דאלת"ה ליכא לצ"ש שום עשה להשבת חמץ, דצקתא לא כחייב רק תשציתו שאור, וא"כ ילקה לצ"ש על חמץ ולא ילקה על שאור דניתק לעשה, והר"ל מחומרי צ"ש ונקולי צ"ש, הו שדייק רש"י דהא דלמרי' פתח הכתוב בשאור וסיים צמון, וכתב דכתיב שאור לא ימלא כי כל אוכל מחממת, (וכן הרמב"ם בפירושו למענה הציא הך קרא) שצוק קרא דקודם לו, אף ציום הראשון תשציתו כי כל אוכל חמץ, אלא ודאי דבהך היקשא גם צ"ש מורים דילפי' ציעור דחמץ מאכילה ואיתקש לשאור וקאי בעשה לצעור, ורק בלאוי דצ"י זהא סצרי צ"ש ללא ילפי' וכמו שפירש"י טעמיה, מדליתעך קרא למעצבניהו לתרווייהו, לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור, ש"ע שיש חילוק צינייהו, אצל לענין עשה דתשציתו שאין לנו שום הוכחה שמתולקים הם, ודאי ילפי', גם צמון מחסר בעשה לצעור גם צביות כדי שלא יצא לחבלו, אונס מלקי לא לקי לצ"ש צמון רק בככותבת. — והא דצבל קיבל אחריות גם חמץ של כצרי אינו חייב לצעור, נראה פשוט, כיון דכל חרס חסר שלא ישלם ירו דצבר שאינו שלו, אין לנו למות צו דילמא אחי למיכל מנ"י: (כ) כל מחממת ר"ל אפילו מה שסיכסם צו החמץ ע"י תעורבות לא תחבלו, הו כלל דאורו צמלת כל, אונס מחממת שזכר ראשונה שיהיה העונש על אכילתה כרת הוא צלי ערוב, כי מחממת לא יאמר צפתם כ"א על מה שהוא מונח צלי ערוב, ואולם יאמר על המעט צמעורבות החמץ כי אפשר צו שימאין העסה חסר יתערב צעור החלק מהחמץ שיש צו, ולזה נכלל צמלת כל תעורבות החמץ; והמשל צוה שחם עוב הארון שילאו הרופאים מהעיר לא יחוייב וזה המאמר שילא מונח כל מי שירד פעולה אחת או שחם מנאלכת הרופא, כי כמו זה לא יקרא רופא כ"א על הונעט, אך אם אמר שילא מהעיר כל רופא הו יחוייב שילא מונח כל מי שיש לו חיה הסתצכות שיהיה צמלכת

הרפואה (רלצ'ג), וכבר אמרו בעלי הלשון שיש הפרש רב בין כל הבא לפני דבר כללי הצלחה מוחלט, ובין כל הבא לפני דבר כללי הנעשה מוחלט או פרטי ע"י ה"א הידיעה או ע"י כתי, כי צפן הראשון נאמר דמו כל דבר, ויהיה שיעורו כל מה שנתכנס תחת מין דבר, והוא מתורגם בליא (אללעם), ומה לא חשבה כל מלאכה כל מה שהוא מין מלאכה, וצפן השנייה נאמר כל הדבר יהיה שיעורו כל חלקי זה הדבר ר"ל כלל של דבר ומתורגמו בליא (גאנץ), ומה לא יעיר כל חמתו דהיינו כלו של חמתו, ואם היתה הכוונה כל שום דבר מחמתו היה הכתוב לריך לאמר ולא יעיר מכל חמתו וזה יוצן על כל חלק וחלק ממנו, וכמעט ולא הפיל מכל דבריו אלה (ש"א ג' י"ט) על כל אחד מדבריו. והצן ע"ז: בכל מושבותיכם. לרבותינו (קדושין ל"ז ז') צכל מושבותיכם דגני ומה למה לי (כיון דמוצת הגוף פשיטא דרוגת צכל מושבות) קד"א הואיל וכתבי על מלת ומוריס יאכלוהו, צאנן דליכא פסח אין צאנן דליכא פסח לא קמ"ל. ולרצי שמעון דלית ליה צבורים מותרים לאוין, ולרד"ל דלמטרין צכל מושבותיכם שאינו יולא צמלה של צבורים שאינה נאכלת צכל מושבות (כנפסמים ל"ו ז' לרי"ג) לכן יליף דמלה נוהג צאנן הזה ומעברת תאכלו מלות (פסמים כ"ח ז') עמוס' טס ד"ה ואידך. וכי מיעא כיון דלית ל"י לר"ס הםם היקישא דמוצן למלה, לא תאכל עליו חוץ מצעה ימים תאכל עליו מלות, מצעה שישנו צקוס אכול מלה ישנו צכל תאכל חוץ, הכי נמי יליף מהך היקישא דמלה נוהג צאנן הזה, דליתקש מלה לחוץ, כמו דליקור חוץ נוהג צו"ה ה"ו מלה, דאין היקש למלה. ונראה למאי דלמרי' (פסמים מ"ג) דלמטרין לרצויי כל דנשים איתנהו צכל תאכל חוץ, קד"א הואיל דכתי' לא תאכל עליו חוץ מצעה ימים תאכל עליו מלות, כל שישנו צקוס אכול מלה וכו', ומקשו צמות' היכי ק"ד למדש הכי אדרבה איתכח יש לדרוש דלחומרא ומקשינן, ואומר ר"י דס"ד דאורחא דסיפא מפרש לרישא, מנ"ה אמרי' דתלוי צאכילת מלה דכתיב צסיפא, ע"ש. הכי לפנינו דמסברא אית לן למימר דסיפא מפרש לרישא דקרא להקיש חוץ למלה, לא להסך אי א"ל הוה לן רצוי' דכל, ה"ו הכא לא נוכל לוורר היקישא להקיש מלה לחוץ ולמילך לקצבו למלה חוץ צו"ה, כיון דמקרא דעל מלות ומוריס יאכלוהו משמע דצאנן דליכא פסח לימא למיוצא דמלה (ערש"י ד"ה לקצבו חוץ) ונדואי הוי אמרי' מהך היקישא דסיפא מפרש לרישא דקרא ולהקיש חוץ למלה כמו דמלה אינו נוהג צו"ה ה"ו איתכח דכל תאכל חוץ, כיון דמקשינן קרא דעל מלות ומוריס יאכלוהו, לכן אלמטרין לר"ס לקרא דמעברת תאכלו מלות לילף דמלה נוהג צו"ה, דלמרי' דלמרי' דאין היקישא למלה, מ"ו הך דמלה נוהג צו"ה לא יכלינן למילך מהיקישא, דילמא היקש להסך. (אצל לרי' צר פלוגתי דר"ש דצבורים אסורים לאוין ומלתא עוני ידעי' דא"ו צמלה של צבורים, איתר ל"י מושבותיכם למילף מני' דמלה נוהג צו"ה, ומ"ו כיון דמעל מלות ומוריס יאכלוהו נראה דאינו נוהג צו"ה, לכן אלמטרין להיקישא לקצבו חוץ צו"ה). יאל לנו מזה דר"ס דלית ליה היקישא דחוץ למלה שאינו עובר עליו עד הלילה, אית ל"י נמי היקישא דמלה לחוץ שאינו יולא צמלה של עכל (פסמים ל"ה ז') ואית ל"י נמי היקישא למיוצא נשים צאכילת מלה (פסמים מ"ג ז') ואית ליה נמי היקישא שאינו יולא י"ס רק צמושת המינין שצאו לידי חוץ (פסמים ל"ה א') כלהו אית ל"י לר"ס, דאין היקש למלה, רק למיוצא דמלה צו"ה לא אכתי היקישא זו כדלעיל. כן נראה לדעתי לייסד קושיות הרב צמנת ארי' ס"י ל"ו, וקושיית הרב צפני יהושע. צענין זה: (בב) אל המשווקין. המפרשים מתקשים למה הפך משה את הסדר ממה שנאמר לו (פ"ו) על שתי המזחות ועל המשקוף, עיי' ד"ל. ולא הזכירו שצבר קדמוס רבותינו צמילתא, והגעתם אל המשקוף שומע אני אם הקדים זה לזה לא יאל מ"ל ונתנו על שתי המזחות וגו' הא אם הקדים זל"ז יאל. כי מניעת הבהמה צקדור הלשון יורה על מניעת ההקדמה צקדינה ואימור, הדבר, כמניעת סדור שוות צוקס ללפחד סוף פי חסעי, יורה על השחוחת: (בב) המשוחית. מ"ו ת"ו מוצא, ומלאכה גם עם להשחחה (כציוקוף ע"י) והסגרו למשחית, (ושם כ"ח) חרשי משחית כלומר אומני השחחה, וכן (למעלה י"א) עבד למשחית: (ל"א) גם בני ישראל. צכל הכנות אמר ואשחחה את העם, התואר הסמות, וכאן צמנת צבורות תאר אותם צםם המשוחר, בני ישראל, המורה על רוממות ומעלתם, כי עמה צל לכלל דעת שהם נצמרים מן העמים לעבודת הש"י. ונראה שמה כשאמר וגם את ישראל לא אשלח, היה צדק לעג והתלולות, כלומר העם שקראת צםם המשוחר ישראל לא אשלח (כ"ו): (ל"ב) וברבתם גם אחי. י"א שהלשון מוהסך והראוי גם תצרכו אותי, וח"ל לזה, ופירושו כמ"ס הרמזין כאשר חזמו להסס אשר אמרתם ותתפללו על נפשותיכם תזכירו גם אחי עמוס לצרכי ואת מונלתי, כי צכלל צרכת המלך שלום כל המלכות. לפירושו היה לו לוורר דבר זה אשר אומרו לנו עבדו את ה', והראצ"ע פיעס כי מלת גם מתחצר עם לאנכס ובקרכס קמו, ועעס וצרכתם גם אחי עמתי לכם זמחים ועולות, ואין זה מוצא צמקרא, ולדעתי אין וצרכתם שיתפללו צעדו. רק הוה הודעה להס צמילתאם תגיע לו צרכת ועונה גדולה, כי ככר סכל לרות רעות ורעות מנסת

המזיקו אותם עד הנה, ואם יאלו עתה למירותם גם הוא ילא למירות מכל העונשים אשר קצבו שמו עליו לסבתם, ואין לך זרעה גדולה מזו להיותו מעתה צלי לזאה ופחד מן יתחדשו עליו עוד בזירות מכות ועונשים וכמו שאתם תשאו זרעה צליאה זו להיחכם נפתרים מעול הטיעבור, ככה תשיגו גם לי זרעה להיותי נפתר מעול לרות העונשים האלה: (לד) משארתם. שירי מלה ומרוד (כט"ו), וכו"ה צמילתא וכן מ"צ"ע ומן דמשתירי להון מן פטיירי ומריירי קוצרו לריר בלזוטיהון על כמפיהון, ולכן כתב משארתם בלשון רבים, ואלו הוא שם על העריצה או על העיסה עגונה כדעת שאר מפרשים, היה לו לומר משארתם בלשון יחיד; גם אין טעם לקרחת שם העיסה צמני שמות נדלים בלג ומשארות צמסוק אחד; ומשפטות הכתובים כראה שכשצא להם הזוי לאכול מנת עם הפסח צליל פ"ו הנה ציוס י"ד מלאו עריצה קמות ועיס כדי שיעור אפיית תנור מלא, ולקחו מנונו מיד קודם שהמנין שיעור חכילה אחת או שמים לאסותו מנות לנורך הלינה, והשאר יהא מונח למחר עד שימנין, כי פסח מנרים לא היה מנונו כוהב רק יום אחד, אלא שלל הפסיק צניקס להמנין עד שנגלה מנ"ה הקצ"ה וגאלס, זה טעם בצקו עם ו"ז הכנ"י, כלומר הצלק שהיה מוכן להם כבר, כי מנמן חכילת הפסח עד שיאלו לא היה להם שעות כ"ב, ועוד שהיו טרודים צטעינת הממורים מכל כלי חמדה וכמ"ש הראצ"ע, וזהו טעם ויאפו את הצלק אשר הולילו ממנרים עגות מנות כי לא מנמן ר"ל שלל הפסיק להמנין צמנרים כי גורשו ממנרים ולא יוכלו להחממה עד שימנין, וא"ת היה להם להסותו צדך עד מומלתו, לזאת אמר וגם לידה לא עשו להם ר"ל גם שאר מיני מזון לא היה להם ולכן הורכחו לאסותם מלה לשצר רעצון צמיהם; ואונקלם שמתרגם משארותם מותר אלוותיהון שפירושו שארית צניקס שלדעתו משארותם הוא ציחור של צניקו, אחיה צנק? משארותם הכשאר להם (דור"ה): (לה) ובני ישראל עשו. לא אמר ויעשו בני ישראל כמנהג צממנרים הצחים ע"ד פסור צממיתם הפידור צקדינה ואיסור כפי הדמנות הענינים, כי צמנת לא הייתה השאלה צנת המפוח, כי אם להמנין. הצלק לא היה להם פנאי להחממה אין צממהו בשאלת כסף חסד ותמנות, אבל השאלה הייתה מנעור יום טרם צוא מנת צבורות כאשר דיבר אליהם משה, ולכוונה זו אמר ובני ישראל עשו צקדימת הטם לפעל וצפעל עבר גרידא והוא העבר המוקדם, וכבר הוכר הכלל הזה בצראצית צפ' והאדם ידע, ומתרגמו (האטעען געטאהן): (לו) ויגזרו את מצרים. ת"א ורקיני ית מנרתי, ועל כוונה זו פירשוהו כל המפרשים, עמ"ש על ונלחת את מנרים (שמות ג' כ"ב). ומנה שאתו רבותינו (צרכות ט') עשאוהו כמולה שאין צה דגים, כמולה שאין צה דגן, למדנו שמים, ה"ו שאין עיקר הורחת ויגלו ענין התקנות, שצמנת לא מנינו לו דמיון ראוי צמקרא, וה"ו שאין המוכון צממנר זה שריקו את מנרים מכסף חסד דל"כ אין דמיון יפה כי אף שהמולה מושללת מדגים אינה מושללת, מכסף חסד, כי יש זהב ורז פנינים צממני עמוני מול צממולה, ראמות וגזים (איוב כ"ח) שם צים ועלי אלמוגים, ויראה לדעתם לפרש ויגלו ענין שקיעה, דבר שקוע מלמעלה למטה מנחת כדורו, בלשון ללו כעופרת צמים אדירים, שפירש"י ללו כמו שקעו. ולשון מולה שהומה על עמקי הים הוא צעמנו לשון שקיעה, כי טעם הארץ העמוק והעמוק מן השטח שצביציו למעלה הוא שקוע (כ"ד ערערגענעקעצער צלדען) וכן כל טעם העמוק ושקוע אף שאין צו מים יקרא מולה, כמו ההדסים אשר צמולה (זכרי' ח') שהוא כווי לצבל להיותו עמוק, וכן האומר לולה חרבי (ישעי' מ"ד) ואמרו עליו (צחיים קי"ג) נקרא צבל מולה שכל מתי מוול נחללו שם, ובלשון ארמי ישמשו על השפלה (ויחפלו מתרגמו ול"ל) והיא שקיעה רוחנית, שמכניע את דעתו ומשפיל את רוחו ומנמיך ראשו צמפלה, ומענין זה אמר כאן ויגלו, כי הענרים שהיו עד הנה נשואי ראש על ישראל ושיעברו צם לעצותם פרך, ופתאום יהפך עליהם הגלגל לראות צבדיהם אדונים עליהם, ילאו למחות, וילצישום ויעבדום ויעטרום צכלי כסף חסד, מה מואל נפל לצ מנרים צקרבס, טבע רוס לצבס צים לרת לצבס, הצוסה חכסה פניקס, גאות ראשם חושפל ומשקע ציון הדאנה והפסד. ע"ז אמר ויגלו, שצליחתם צדך כבוד גדול כזה, יהיו המנרים כצוטי פנים צקדקע מפני הצוסה, וממראה עיניהם אשר יראו יהיו משוקעים צרת לצבס ונללים ציון לצבס, ומה אמר הקלירי אוננת ונללת מאין דליון, (אין צעשטירלונג פערזענקעטן) וחגדל לרתם עד שחופסק תנועת לצבס ויתעלשו סוכבים כמתים, חסו מליגתם כמולה שאין צה דגים, כלומר שקועים צרתם צלתי תנועת חיים. וגם להאומר כמולה שאין צה דגן, יתפרש ע"ז, ופירשו ויגלו מענין ונללל דגים ראשו (איוב מ') שפירשוהו אמון משוקעים אותו צמים והוא כמו רשת ללוד צו דגים, ואין לורך להפליף בלמ"ד צל"ת כמ"ש החום' פסחים קי"ט: (לז) הגברים. מנן עשירים שנה ומעלה (רש"י) והרמב"ן (ר"פ כי תשא) כתב ואולי הגברים אינם צני עשירים אבל כל הנקרא איש מנן שלש עשרה שנה ומעלה בכלל, כי הוא להוליא הנשים והקטנים צלוד כאשר אמר לצד מטף. ע"ש: (לח) ערב רב. מערבות אומות

(רמ"י), ונמכר כש"י (כי תשא קל"ח) איתא מאן ערב רב וכי לודים וכטיים וכי והלא נולדים הו ונמלרים כטלו, ואלו הו ערבו ציח דעמין כגיחין הכי הויל לנכתב ערב עלו אחס לפי ערבו ציח לכהון, אלא ערב רב עלה אחס עמא חד הוה וליטן חד אצל כל חרשי מלרים וכל חרטומי לכהון הו. יע"ש: (ל"ט) ויאפו את הבצק, אפו אותו נולת ויפני המורה שלטו שאור לא ימלא צנתיים כי כל אוכל חמץ ונכרמה; ואמר כי גורשו מנלרים ולא יכלו להחממה כלומר לאפות אותו צעיר ולשאת מלת אפיות ע"כ נשאו אותו בלך ומשחרות לכרות צנולותם ומיטרו ואפו אותו טרם ימאן צדק או צכוכת שצאו סס לשעה קלה כדברי רבותינו (רמב"ן): (ט) ופושב בני ישראל, משכולד ימאן עד עכשו היו ת', ושלשים שנה משגורה גורת זין הצתרים עד שכולד ימאן (רמ"י) והיא דעת רבותינו. ואע"ג דכתיב (ר"ם לך לך) ואצרכם זן חמש ושצעים שנה צלאתו מחקן, ונעמד זין הצתרים היה אח"כ ימים רבים, אצל הענין מתיישב למה ששנו צסדר עולם, אצרכם אצינו היה צשעה שצרכר עמו זין הצתרים זן שצעים שנה, ופזר אח"כ למחן ועשה שם חמש שנים, וע"ז נאמר ואצרכם זן חמש ושצעים שנה צלאתו מחקן, וענין הכתוב כי צלאתו מחקן שלא חזר וראה עוד צית אציו היה זן ע"ה שנה (רמב"ן), וכמו שדרשו צצ"ר לך לך תרי זימני אחת מלרים נהרים ולחת מלרים נמור שהפרימו זין הצתרים והציאו למחן (והענין מוצר צאר היעז צצ"ח"ם ר"פ לך לך), ולדעת המוקראות עלמן יוכיחו שגורת צרית זין הצתרים היה מוקדס צזמן, כי צתחלת המורה אומר (לך לך ט"ו ז') אפי' הו' אשך הולאתך מלור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה, וע"ז טען אצרכם לומר גאם שם נאמר וירא ה' אל אצרכם ויאמר לזרעך חתן את הארץ הזאת, ושם ע"ה יקשה הלא גם שם נאמר וירא ה' אל אצרכם ויאמר לזרעך חתן את הארץ הזאת, ושם לא טען אצרכם ומלומה, אצל נתן תורה וצנה מוצח על הצשורה הטובה הזאת, ואין טען אחר זמן על הצטחה זו עלמה שכבר קיבלה צזמן מוקדס, אצל זה יורה צציאור, שהצטחת הארץ צצרית זין הצתרים היחה הצטחה ראשונה. אף שמוחרכת צמקרא, וע"ז טען, אונם הצטחת הארץ המוקדמת צמקרא היא צלמת הצטחה שניה, לכן לא טען כי כבר נכרת עליה הצרית, וכללל צידינו אין מוקדס ומלור צתורה. דע דצפרקי דר"א (פ' מ"ח) איתא לזותן ת"ל שנים דקרא דילן הס צעלמם דר"ו שנים, כי ישראל ישצו צמלרים דר"ו שנים, וחמש שנים עד שלא צא יעקב למלרים טולדו לו שני שצטים ליוסף מנשה ואפרים, והם זמן השצטים, שנאמר אפרים ומנשה כראו זן ושמעון יהיו לי, הרי דר"ו שנה, ימים ולילות הרי ת"ל שנה. וכאמרם צש"ר שלא הכיחוס לילך לצתים צלילות וישנו צצרות לכן נלטרפו גם הלילות צתשצון. והנה לתלל דצפרקי דר"א לשון ומושצ בני ישראל אשר ישצו צמלרים, על מכונו, אצל לאיך תחאים דמתש"י ת"ל שנים משגורה גורת זין הצתרים, ומלרפיך ר"כ שנים שישצו האצות צשאר חללות, ועליהן לא שייך לשון מושצ בני ישראל, גם שישצתם לא היה צמלרים, א"כ לשון המקרא לריך יישצו. לכן אומר הרש"ם צכוונת הכתוב כאלו אומר וכל מושצ בני ישראל אשר צצתיתן ישצו צמלרים היה ת"ל שנה. והרש"ם ורל"ג יאמרו שהמקרא חקר, וראוי להיות אשר ישצו צמלרים עד סוף ת"ל שנים. כי אותן דר"ו שנה שישצו צמלרים היו סוף ת"ל שנים, ואין הדעת מתיישבת צהצפת חיצות על לשון המקרא. לכן כ"ל צציאור מושצ וישצו, כי לשון ישצ ישמש גם על ערב והמתנה כמו ותשצו צקדש; וזה על שני דרכים, הא' שההצטכות והמתנה היא צצחית עלמה לצדה, כמו שצו לכם עם החמור, שצו לנו צזה, שאין המכוון צס רק העכוז והמתנה צלחי כוונה לצצר אחר (ווארטען. אויפשהאלטען), והצ' שהעכוז והמתנה איננה כ"א הכנה וכדבר שפל אל המקווה צתכלית שסור העיקר, כמו ככפיר ישצ צמקתרים, עכוז צמקתרים אינו מכוון לעלמו כ"א אל המקווה מוננו והוא לטרוף טרף. וכן וישצה לפתח ציתה, אין רלוה צישצה והמתנה זו, רק שהיא הכנה לצוא ע"ז לתחלתה צנולת תחות נפשה. וזוה (ימיה ג') על דרכים ישצת להם. וכן וחתה קדוש ישצת תהלות ישראל, כאינו כציכול ימחין יילפה על תהלות קדוה חומר, וכן (שופטים ו') אפני אשצ עד שוצך, העיקר התכלית המכוון צקצלת המנחה. צכל אלה ההמתנה והעכוז לא נחשצה לכלום כי עיקר היחול והלפיו אל התכלית העיקרי המכוון צהמתנה (ערווארטען). מנחה אס יהיה המכוון צלשון מושצ וישצו דקרא דילן מנעין הראשון, התעכבות והמתנה צצחית עלמותה, מושצ (אויפגעטאלטעליט) ישצו (געווארטעט, אויפגעאלטען), צלמת יקשה מה הוא מושצ צי"י אשר ישצו צמלרים, דצחנות זמן התעכבות צמלרים לא היה ת"ל שנים כ"א דר"ו. אצל המכוון צלשון מושצ וישצו מנעין השני, המתנה ועכוז עם המכוון לתכלית המקווה (והוא השגת ירושת הארץ וכדומה מנעלות עליונות הטועדות לאצרכם צצרית זין הצתרים, שהגירות תהיה הכנה להם), והיא הרגע האחרונה שצסוף ת"ל שנים, אשר רק אליו נשאו את נפסם כל ימי מושך ישיצתם, ורק עליו היו מחכים ומלפים, שפיר אומר עליו, אשר ישצו צמלרים (ערווארטעט), כי רק אותו הדור האחרון הגיע אל הנקודה הזמנית המקווה. וכן רגע האחרון שצסוף

שנסוף ת"ל שנים שהוא נקודה הזמנית המקווה נקרא מושב (ערווארטונגספֿאָללער לייטטונקט) ; האצות אשר לפנייהם שיטצו בשאר ארצות ר"כ שנים, לא הייתה המתנתם ועכונם רק בצמיגת עלמותה כי לא הלטרק עמהם התכלית המקווה, ורק אלל צנייהם אשר ישנו צמגרים רד"ו שנה האחרונים, והגיעו על רגע האחרון המקווה, שסיר שיך מושב וישבו על כוונה שניה. וכמו שנקרא הלילה הזה ליל שמורים (ערווארטונגספֿאָללע כאכט) שמיש"י שהיה הקב"ה שומר ונלפת לקיים הצטמו לרואיחם זו. ולפי"ז שלשים וארבע נאות שנה לקרא חיכו מוספר היסודי (פיער הולדערט אונד דרייסיג) שהוא המשך כל הזמן הזה, אבל הוא מוספר קדורי (לאס פיערהוולדערט אויג דרייסיגסטע יאהר) שאינו מדבר רק מן השנה האחרונה שהוא השנה המקווה. ודע שהרמז"ן לא נחה דעתו צדק זה של סדר עולם, וימליח לו חשבון אחר של הת"ל שנים, ומי לא יראה גדול דוסק דציו. ועל דברי ראצ"ע זזה כבר התעורר רמז"ן עליו, ודברי ר"ח אין להם שחר. וכל מה שדחקו ומצלתי יכולת לחקק ענין המנוחה שנים הנוספים על זמן החשבון מצרית צין הצתרים. והרא"ש (בעל מעשי ה') המליח לו מנוחה שנים, שכלכל יוסף את אחיו, שנאמר עוד ממש שנים אשר אין חרים וקציר. שאותם חנים נמנים צללל רד"ו שנה, שהכחוז אומר רדו ושברו לנו אוכל, איך אין הענין רק מלא שהחמילו לאכול משלחם, אבל אותן ממש שנים היו אוכלים על שולחמו של מלך ואינם ימי לער צמטצו רד"ו שנה. גם דברי חלה אין להם מקום, כי מנעות הכחוז כלכל יוסף את אחיו גם אחר ניותו ציו, ככחוז (ויחי ו') אכני אכלכל אשכס ואת טפסם, איך היה לריך לנכות כל אותן השנים שהיה יעקב צמגרים, וכל הימים שכלכל יוסף את אחיו. ואין לנו אלא דעת רבותינו, וגם לשון המקרא יתייטב על פשוטו לדעתם. ואין לורך להוסיף צו מואוה: (מא) צבאות ה'. תרגום לצאות חיל, כענין חיל פרעה, חיל גדול מאל. ויראה ההצל צצין חיל לצצות הוא, חיל הונח על קצוץ עם רב ע"ש הכח והגזרה שיסוצב מהם לאדונייהם ומנהיגיהם להתגבר על השונאים העומדים נגדם צמלמחה, כי חיל ענינו כח, כמו אשונה כי רב חילי, לא צחיל ולא צחה, אמנם לצח הונח עליהם ע"ש התאחדותם והתחברותם וע"ז צמפץ לצס וצרלון נפסס להיות מקוצלים צעשיית דבר כאיש אחד חצרים (וילליגער פערציין), ולא לאכני ונלמחה צלצד, כי גם משמרות כהונה ולו"י נקראו קן, כמו הצח לצח לצח צחלה מוער, יסוצ מוצח העצודה, כי שרש לצ יורה על התאחדות והתחברות דברים פריים יחד, כמו של חשלו לה מן הצתים (רות ז') והוא אגודת השצלים, וצלשון ארמי שרש לצ ישמש על החפץ והרלון, כמו' ולא אצתם לעלות חרגונו ולא צציתון, והרבה ממונו צדיחיל, ונחתי לצי צארץ המיים (יחזקאל כ"ו) אמרו עליו (כתבות קי"ח) ארץ צציוני צה, כלומר רלוי ופסלי. ולזה נמחה שאר העמים נקרא חיל, כי צוטמים על חילם וצרו כחם יתהללו. אבל נמחה ישראל הצוטמים צה' עדי עד והי ילחם להם ידעו כי לא כחם ולא גצותם יעשה להם חיל, (ככחוז לא צמרגס ירשו ארץ חרועם לא הוציעה למו. וישראל שילאו למלמחה כאמר עלייהם הירח ומעצרות שצידו ילך וישוד צציתו) לא נקראו צמס חיל כ"ח לצאות ה', לצאות ישראל (וי"ח ז'), וטעמו מוסף אשנים המאחדים ומחוצרים יחד צמפץ נפסס לעמוד חסת ומשמרת ה' ולעשות ככל אשר ילוח עליהם, וזהו יתייטב שנוי לשון צמלמחה מדין. שאמר (מטות ל"ח ויח) ויקרצו הסקורים אשר לאלפי הלצח, וכן צכל הפרשה קרא את אכני המלמחה צמס לצח, וצפסוק י"ד טס אמר ויקלוק עשה על פקודי החיל, כי צהיותם את הנקצות נגד רלונו ית' קראו חיל, שהיו דומים צזה לשאר חיילות העושים צמלמחה כרלונם. אמנם צענין המלמחה עממה שהיו עושים כפי הרלון המלוה קראם צמס משוצה לצח. והנה על צרואי מועלה כמשע וירח וכצבים הונח טס לצח השומים, כי הם צעלי חיים מטכילים, לפי הסכמות מחצרים גדולים, והם צלמחה ומתאחדים לעשות רלון קונם. (רע דצמחוצים לא נמלא לצח הארץ, כי השמים והארץ וכל לצחם, כבר אמרו שהוא מוסב על השמים לצד, רק דצברי רצותינו נאמר גם על צרואי מטה. (עריש"י ש"ח א' צמס אגדת רי"ג), וצדך זה יצחאר גם טס לצאות שהוא ית' מחואר צו, ויתייטב צו גם מה שמתקשים המחקרים צענין החפץ והרלון המחייסם אליו ית'. לחיתא צרע"י (פינחס רי"ח א') לצאות סהיד עלי' ככחוז וכמלצי"ח עציד צחיל שניא. הנה יצאר טס לצאות לענין החפץ והרלון וכן צמדקס הכעלם (ריש ש"ט ד' יתי' ז') אמר לצאות, לח איבו חילוצתי מדיך לצחח. ומלד צמיה ז' איר צומכרשצ"י ואחמקן קר"ט ז', צוננח לחמר כה אמר ה' לצאות, כדן מלה אחי צרמחי, כי הרמנים והרלון משתתפים וצומכרשצ"י (פקודי רי"ז ז') וכד מחצבן לח צדל כדן שליט על האי אחר (אחרשים) שמה קדישא דלקרי לצאות. (וטס קר"ח ז') חצורה לנציחים ומלחות צרוא לחמון דשמה קדישא דלקרי (לצאות צח"ח צ"ש) השתפ"ח לחיבו רוא דשמה דלקרי לצאות. וצחולין ס' אמרו י"ח לדעתן צרואו צציונם צצראו שחתי וכל לצחם, ע"ש רש"י ורש"א). אמנם המחקרים יסקרו צזה, חמת הוא כי כל פעולותיו ית' אינם כפעולות טבעיות שאינם צדיעה והכרה וסאיין צכחם לעשות הסך טבעם, אבל הן צצמירה ורלון גמור

גמור, אבל הרטון הזה לריך צינה, כי לא יטול ענין רטון על דבר שהוא נמלא תמיד על אופן אחד, ויתחייב מזה שיהיה צעל הרטון נשתנה מלא רואה אל רואה, שמתחלה לא היה רואה דבר ועכשיו צעת הזאת משנה רטונו ורואה צו, חס דבר אי אפשר לאומרו אללו ית' כי אינו משתנה. והישר ספק זה הוא שאין לדמות רטונו ית' לרטון האדם, שצדקם הרטון הוא ממודש, אבל אללו ית' הרטון הוא קדוש, ר"ל האדם אף שצתחלה לא היה רואה צדקה דבר, ניינו צהתחדשות קצת יתחייב התפעלויות והתחדשות לכן ישתנה מלא רואה אל רואה, אמנם אללו ית' אין צו שום התחדשות, כי מה שהוא רואה עתה זה היה רואה עולמית, וצתחלה היות הדבר היה צומך מיד צמושכל ראשון צלי שום עיון, עד"נ לצדוף את העולם צוה הזמן לא קודם לכן ולא אחרי כן, כי הוא ית' הוא השועל השלם וידע הכל צליור צרלונו הקדוש והיה הכל ידיעה אחת והיה יודע מניחת האדם צידיעה קדומת קודם היותו כל הזמן ההוא שלא היה נמלא וידע ג"כ צידיעה קדומת הזמן אשר יהיה האדם צממלא, לכן אין צוה שגוי צמקו ית' כלל (עיי' דצרי צעל הענפים לעיקרים מ"צ פ"ג וד'). הנה צדקם הרטון הוא ממודש, ויש הצדל גדול צין הלא רטון המוקדם צין הרטון המוחקר, והם נפרדים זה מזה ומחלקים צתכלית הפיוד. אמנם אללו ית' הרטון הוא קדוש, לא מולדת התחדשות, ואין הצדל צין הלא רטון לרטון, כי הם ומתחדים ומתחדים זה עם זה צתכלית התחדשות והתחדשות גם יחד. ואשרי שצבורלת לצא הוראה תאומית וצפולה כמו שקדם, הלא התחדשות והתחדשות, והצ' המפץ והרטון, הנה שתי ההוראות הלכה ישנם צעס לצלות שהוא ית' ומתאר צו, וטעם לצלות צעל רטון המתחד (וויללעגאייניגעם וועזען), כי אין שגוי צרלונו ית' צהתחלפות מדותיו מדן ורמוים ולהפך, כמאומת מפי חכמי האומת ומתחדות מדותיו ית', וכל זה ככלל צעס לצלות, ולזה יתחבר שם לצלות פעם להוי' צ"ה, ה' לצלות, שהוא רמוים, ופעם לאלהים, אלהי לצלות, שהוא דין, ודעת המפרשים צעס לצלות לשון חיל, כלומר ארון המיילת, מיילת מעלה ומטה, וטעמו שהוא מושל על כלם, הם לא יליתו צכחם כ"א צכחו וצרלונו (עיי' ר"ש צ"ג ורש"י ש"א א' י"א), והה נישא לר' יוסי (שצעות ל"ה) דעס לצלות נמקו, אמנם למאי דק"ל שהוא ען שאינם נמחקים ודומה לשם הוי' ואדני, ע"כ אין מקום לפרשו כדעת המפרשים, כי לפירוש ומתאר ה' אלהי לצלות דומה למתאר אלהי עולם ה', וכמו שמתל עולם אין צו קדושה ככה צצלות, ולזה לריכים אנו לפרשו אליצא להלכתא צהוראה מיוסדת לעלמו דומה לשאר שמות הקדושים, ולזה תראה כי יצ"ע לא תרגם כלום שם הקדש לצלות והגיחו צארמי צצעברי, עם שצשאר מוקומות תרגם לצא לצלות לשון חיל: (מג) בן נבר. לאו אל נבר, לתושב, ושכיר, אזכר קחל דאינוו לא חיישו למה דלחבר רחמנא, אמנם האזהרה היא לישראל שלא יחיל להם, ולקנה זו שלא אמרה חורה לא יחיל צלשון אזהרה לישראל, לכן אין לוקין על לאוין אלו (רמב"ם פ"ט עוקפ"ה ז'). צן נבר. שמתכרו מעשיו לצציו שצשמים ואחד נברי ואחד ישראל מומועד צמשמע (רש"י מנכילתא) והכתוב לא הולך אלא לישראל, וכן ת"א כל צר ישראל דאשתמד, שהתנבר לחציו ולאציו שצשמים צמעשיו הרעים, והוא מומועד שהזכירו חכמים צכל מקום, ופירשו מוכר, ושיעורו מומועד תלשון ואשתמודע יוסף לחצויה ואינון לא אשתמדעוהו, ומסרו העי"ן כמו שהצליעוה צמלות רבות ואמרו מדס צמקום מדעם, דור קפי דור קטיע, צקי צקיע (רמב"ן) כי שרש נבר ישמש דבר והספור, הלא ידיעה והכרה (ערקענענען) כמו רכר יוסף את אחיו, והצ' שלילת ההכרה (פערקענענען) המתחפש ומעשיו צמעשיו צצגדיו וצדצרויו כדי שלא יכירוהו, כמו ויתנבר אליהם (תקן מ"צ) כתיב רמב"ן שם, פחד יוסף ען יכירוהו אחיו לכן התנבר אליהם, ששם המנגפת על מלחו וסינה עלמו, כמו שנאמר צאשת ירבעם קומי נא והשניתם ולא ידעו כי אשת ירבעם את, והתיב (מ"א י"ד) והיה כצוזה והיא מתנברה, ע"כ. ולזה יורה שרש נבר על ההכחשה והכפירה (פערקליינגען) כמו ען ינכרו לרימו (האזינו ל"ב כ"ז) ואותותם לא תנכרו (איוב כ"א). פי הר"ש צ"ג ענין הכחשה הפך ההכרה, וכן פירש צערוך פתרון, וכן צן נבר כאן פירשו כן, והוא תאר לכל הכופר צעיקר ומכחיש צאמתת מניחות אלהות (גאטעבעקליינגער, וואהרהייטפערקענענער) ואין הצדל צוה צין ישראלי לאינו ישראלי, כל המכחיש צאמתת מניחותו ית' נקרא נברי או צן נבר. והנה צשאר מוקומות סתם נברי או צן נבר הוא תאר לאינו ישראלי, כמו כל צן נבר אשר לא מוצרך הוא, וכל צן נבר נעורו אחר (לך לך) ומיד צן נבר לא תקריבו (אמור) לנברי תשיך וכדומה לזה הכרה ששם תאר לאינו ישראלי, וכת"א צר עומין, אמנם כאן צזה הקבלה שפי' צן נבר הוא אף לישראלי המכחיש צאמתת מניחותו ית', דומה לזה (יחזקאל מ"ד ב') כל צן נבר וגו' לא יצא אל נקדשי, שמדבר מכהן צמתנכרו מעשיו לצציו שצשמים, (ערש"י סנהדרין פ"ג צ' ד"ה צן נבר). (ורחמי מיי שכת' כי שם נכרי המוכר צמקראות על שאינו ישראלי, אינו מולד שגוי הדת כ"א מולד זרות וקומי, להיותם זרים נגד ישראל שיהו מושגי הארץ (פערעמדע, אויסקלענער) ומזה השתצשו להקל צאיסור רצית לישראל. ואין זה נכון כי צעס זה היה

היה מתואר האיטו ישראלי כבר קודם שהיו ישראל תושבי הארץ, כמו זן נכר נמולו אחרו, גאזרהס, הכירו אלהי הנכר זיעקב, ואו היו האבות זרים וגרים בארץ נגדם כי הם היו תושבים. אבל שם נכרי לפי עמם הוראחרו הוא על המכמים באמתת מליאחרו ית' ואין זה הבדל מקומי חומי ואיטי. ולפייו אין צנררת שלא עשני נכרי שום פחיתות לכל האומות שאנחנו דרים זינייהם, כולם יודו באמתת המליאחרו, והמכמים זזה גם זענייהם הוא מצחה, ועל השיחוק הם אינם מחהרים). והנה מלת זן המתלוה עם מלת נכר טעמו תולדה (פאלגנע) כי כל תולדה היולאח מפעולה נקרא זן, התולדה מתוז זויז וכן תולדה היולאח מליאחר מדה או תכונה ומזינה וליטת ואומנות נקרא זן, כמו זן כסיל, לא שאזיו כסיל, כ"א שיש זו זענמו תולדת מנדה הסכלות, וכן זן חכס, זן זליעל, וכן זן נכר, שיש זו תולדה מנדה ההכטטה והכטירה, להכמים אמתת מליאחרו, ולכסור זעיקר, אמתס אס נאחר שומלת נכר הוא שם תאר, היה ראיז להיות מלת זן לרזיי, כמו זן חכס זן כסיל (משלי י') זן פריץ (יחזקאל י"ח) זן שהוא חכס, שהוא כסיל, שהוא פריץ, ומדמנטוק זן זשולט נקודות יורה שהוא נסמן זן ואין תאר נסמן למתואר, לכן יתכן כאן לומר שומלת נכר הוא שם דבר ומלת זן כפשוטו ע"ד שכת' הרמזנין על פורה רת ולענה (לנבים) כי מטורס מתוק לא יול מר וכל אשר לנזו שלס עם ה' הנכבד ולא הרהר באלילים לא יוליד מודה זה, ע"ש. וישראל שומיר וכוטר זעיקר ומכמים זמליאחרו הוא באמת זן ותולדה מליאחר שיהיז כופר ומכמים. ובשאר מקומות לא ידעתי טעם לשלס נקודות: (מר) אז יאכל בו. מלת יאכל לא יתכן להסז על העזד' דל"כ קרא ימרה הוא, דלס ישראל ערל אינו אוכל כמי"ס וכל ערל לא יאכל זו מכשי"כ עזד שאינו ישראלי ערל, אבל מלת יאכל הוא לשון הפעלות ר"ל פעולה המתמנעת זין פועל למתפעל, כמו למען ייטז לך ספירושו יהיה טוב לך (ועמי"ס זוישאלו מנרים), וכן יאכל פי' יהיה זו אכילה, ור"ל אס נמול העזד אז יתכן הפסק להאכל זין לעזד זין לרזו, כי כ"ז שלא נמול העזד גם זעליז אפורים מלאכול זפסק (דארף גענפאסקען ווערדען), דהלכה כר"י דמילת העזד מעכזת את רזו מלאכול זפסק. או דמלת יאכל הוא פעל סתמי, ומחד על העזד ועל האיש שהוא רזו (דארף מלן דלשאין עסקען), והמתרגמו (קלן ער) אינו כמתמעות ההלכה; וסמוכים לפירוש ההלכה מן לא יאכל המחכר לפני זה זצן נכר ומלאחריו זחושז ושכיר, כי גם זאלה הוא מוסז על הפסק, כמי"ס זשס הכינו: (מו) בבית אחד יאכל. אגזרי קאי, וינשעושו האדם האוכל את הפסק יאכלנו זנית אחד ולא זשני זחיס, אבל זנים האוכלים פסק אחד מותר לכל אחד לאכלו זניתו אף שהוא שני זחיס, דהלכה כר"י שהפסק נאכל זשני זחורות, ויש אס למקורות; ורש"י שפי' דקאי אפסק הוא לר"ס דסוינר יש אס למקרא ומדקריין יאכל זנפעל אשכח קאי ולא אגזרי (ע' פסקים פי"ו), ומתלוקותס זספירושו אינו כ"א משקול הדעת עפי' דקדוק הלשון, כמי"ס רזי"ה, מי"ד יש אס למקרא מפרש לשון נפעל כמתנגז זרזו, ומתקן הלשון על הענין דכדך זעליז הדקדוק, ומי"ד יש אס למקורת סוינר כיון דמליזו זכמה מקומות שיש זצנין נפעל לז פיעל (כמי"ס זפ' לא נודעתי להס), ומדלת כתי' יאכל זייר דוגמת תיעטה המטורה (שמות כ"ה ל"א, עמש"ס), טוב אין זרות להשתמש מלת יאכל מלד הטועל ולפרשו כמו יאכל כדי להכריע אל המקורת, וכבר מלאנו זג' מקומות מלות יאכל והלשון טפל על האוכל לא על המלות הגאכלים מדלת כתי' יאכלו זלשון רבים, וככה זנית אחד יאכל אחרה לגזרי, שארי כל הכתוב הזה אחרה לגזרי, לא תוליא וגר' לא תשזרו זו; ועמי"ס זכל מלאכה לא יעשה (לעיל ט"ו) וזפ' והסנה אינו אוכל: לא תוציא. אחר זללו דהולאה זלשון ימיד לא תוליא, וזללו דשזירה זלשון רבים לא תשזרו, כי אין הולאה אחר הולאה זפסק, דכיון שהוליא האשון זפסק, אבל יש שזירה אחר שזירה זעלס אחד לכן אחר זו לשון רבים, כן רליתי זחז"ל זשס ר"ז וזינלא. וכבר הקדימו זזה ריז חאגיז, והוסף עוד, אחר זחולאה לשון ימיד שאינו נוהג אלא זפסק ראשון, וזשזירה אחר לשון רבים זפסק ראשון וגם זפסק שני יש זו מושס שזירה עמס: (זו) כל עדה. ערש"י וזלשון המכילתא מנוחר יותר, כל עדה ישראל למה נאמר, לפי שהוא אומר משה וקחו לכם לזן למשפחותיכם, יכול כשם זפסק מנרים אינו כשר אלא למשפחה אף פסק דורות אינו כשר אלא למשפחה ת"ל כל עדה ישראל וגר מגיד שפסק דורות זא זערזויז. מלשון זה נראה דפסק מנרים אס זא זערזויז היה פקול. ולא ידעתי למה לא קחסי: גם זה זמתני' (דסקמים ל"ו) זין אינד דמה זין פסק מנרים לפסק דורות, ועמי"ס שם זשס היזושלמי דלף פסק מנרים היה נסחט זשלס זחות, וע"ס זרמזי. ודומק לומר דתנא ושייר, דמלי שיייר עוד. ויותר הר"ל למחשז הך דהכא דפוסל מלינד ללא פסלי, וגם רמזים לא הזכיר זה זחזרו: (שח) יקרב לעשותו. היה לו לומר יעשה אחרו מהו יקרב, ואמר ר"מ חאגיז כי אין עושים זחורה כולה גרים שמה לא ידקדקו זו וזיניאז לירי פקול, לכן לא אחר יעשהו, כי הוא אינו יכול לעשותו אבל יוכל להתקרב עם זחורות ישראל: